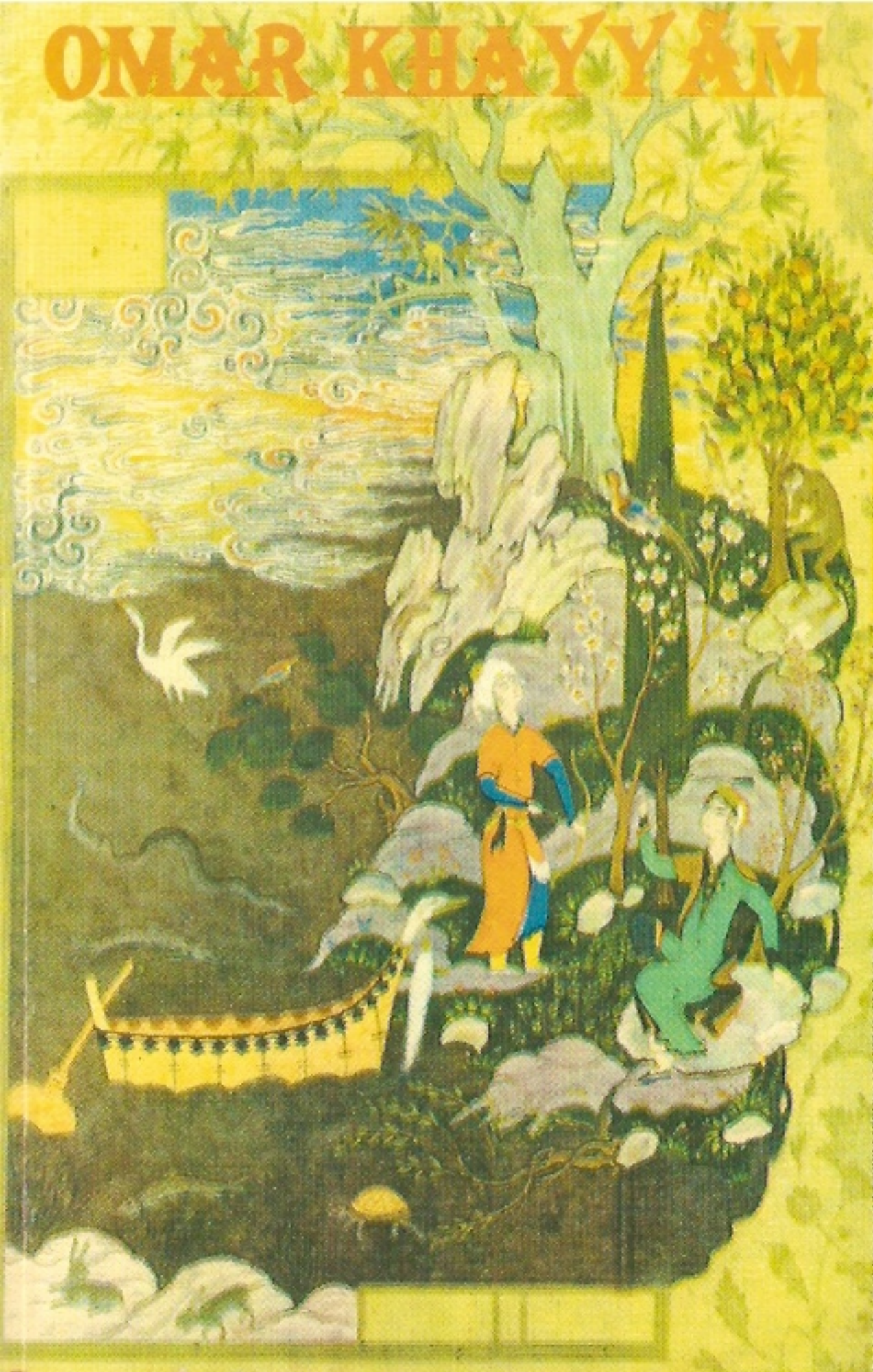

OMAR KHAYYAM

George Popa

RUBĀIYĀTELE

LUI

OMAR KHAYYĀM

رباعیات خیام

Coperta față:

*Meched (1556) - Debarcarea îndrăgostiților
în insula fermecată*

Coperta spate:

Mormântul lui Omar Khayyām din Nishāpur

ISBN 973-95323-7-3

© Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin Editurii
TIMPUL, România - Iași, Bd. Copou nr.3-5, tel/fax: 032 260390,
e-mail: timpul@mail.dntis.ro

George Popa

RUBĂIYĂTELE LUI OMAR KHAYYĀM

Ediția a V-a

Editura TIMPUL
IAȘI - 2001

Poeme

Laudă formei, ed. Tineretului, 1969

Constelația Hyperion, ed. Junimea, 1978

Orfeu și Euridice, ed. Junimea, 1986

Inițieri, ed. Timpul, 2000

Eseuri de artă

Semnificațiile spațiului în pictură, ed. Meridiane, 1973

Auguste Rodin, ed. Meridiane, 1976

Eseu de filozofie

Însemnările unui oaspete al lumii, ed. Timpul, 1998

Eseuri de literatură

Spațiul poetic eminescian, ed. Junimea, 1982

Prezentul etern eminescian, ed. Junimea, 1989

Sinteze

Istoria culturii și a civilizațiilor,

Un compendiu al spiritualității universale, ed. Cugetarea, 1997

Traduceri

Omar Khayyām, *Catrene*, ediția I-a, ed. Tineretului, 1969,

ediția a II-a, ed. Univers,

ediția a III-a ed. Junimea, 1993,

ediția definitivă, ed. Timpul, 1995

Rabindranath Tagore, *Antologie lirică*,

ediția I-a, ed. Univers, 1987,

ediția a II-a, ed. Polirom, 1998

Rabindranath Tagore, *Jertfa lirică*, ed. Polirom, 2000

Hâfiz, *Divanul*, ed. Polirom, 1997

Ananda K. Coomaraswamy, *Hinduism și Budism*, ed. Timpul, 1997

R.M. Rilke, *Elegiile duineze, Sonetele către Orfeu*, ed. Polirom, 2000

PREFAȚĂ LA PRIMELE TREI EDITIONI

În contextul poeziei persane, Omar Khayyām ocupă un loc aparte. Spre deosebire de poeți ca Firdusi sau Nizāmi, care au scris mii și mii de versuri, Khayyām ne-a lăsat doar câteva sute de stihuri. De ajuns însă pentru a-i asigura veșnicia. O veșnicie singulară, asemeni celei a luceafărului de seară, pe care de atâtea ori l-a contemplat de la Observatorul astronomic din Merv.

Se cunosc puține amănunte din viața poetului. Născut către anul 1050 în vestitul oraș Nishāpur din provincia Khurasān, numele său adevărat era *Omar* ('*Umar*, după transcrieri recente) *Ghiyāth al-Din Abu l-Fath Ibn Ibrāhim al-Khayyām*, "Khayyāmi" fiind un pseudonim ("fabricant de corturi"), pe care poetul îl adoptă în amintirea tatălui său, care avea această îndeletnicire.

Își face studiile în celebrul *medresseh*, colegiul din orașul său natal, unde leagă prietenie cu doi tineri, ale căror destine vor fi cu totul opuse. Unul dintre ei, Abdul Kassém, supranumit mai târziu Nizam al-Mulk ("administrator al imperiului"), va ajunge prim-ministru al sultanului Alp Arslan. Celălalt, Hasan-i-Sābbāh, va deveni cunoscutul "bătrân al munților", conducătorul sângeroasei secte a ismaelitenilor sau "Hassassinilor", termen de la care pare să derive cuvântul "asasin". Cei trei prieteni au făcut legământ să se ajute în cazul în care unul dintre ei va ajunge pe înalte trepte sociale. Cum Nizam al-Mulk ajunsese la suprema dregătorie a statului, el îi

oferă lui Khayyâm protecția pentru ca acesta să poată studia matematica și astronomia. Dar, printr-o tragică întorsătură a sorții, cel de-al treilea prieten, chemat și el la curtea regală de Nizam, uneltește împotriva acestuia, încercând să-i ia locul. Cum însă nu reușește, se refugiază în munți, unde organizează o temută sectă teroristă, iar una dintre primele crime ale acesteia va fi uciderea lui Nizam, episod care va lăsa urme adânci în sufletul lui Khayyâm. Poate că, în anii amurgului, lipsit de prieteni, cu gândul la marele Nizam, va fi conceput Khayyâm acest catren:

*Mai toarnă-mi vinul roșu ca un obraz de fată.
Curatul sânge scoate-l din gâturi de ulcioare.
Căci, în afara cupei, Khayyâm azi nu mai are
Măcar un singur prieten cu inima curată.*

Omar Khayyâm a fost directorul Observatorului din Merv și a prezidat grupul celor opt astronomi care, sub domnia sultanului Malik Shah, în anul 1074 a efectuat reforma calendarului persan. Fapt demn de notat, acest calendar este mai exact decât cel gregorian, întreprins cinci secole mai târziu. După moartea prietenului său Khayyâm se întoarce la Nishāpur, unde moare în jurul anului 1122.

Medic și astronom oficial al curții regale, Omar Khayyâm a fost renumit de-a lungul Evului Mediu pentru studiile sale în domeniile matematicii și fizicii. Din 14 tratate ce i-au fost atribuite, lucrarea cea mai importantă care ne-a rămas este un tratat de algebră, *Al-Djabr-val Mogha-bela*, tradus în limbile europene încă din secolul trecut. O altă lucrare care ni s-a păstrat este un tratat asupra unor dificultăți ale definițiilor lui Euclid. Celelalte scrieri din domeniul științelor sau de filozofie s-au pierdut. În afară de *Catrene*, ni s-a mai transmis o operă beletristică foarte prețuită în Iran, *Nawruz-Nameh* (*Cartea Anului Nou*), un adevărat monument al prozei persane, consacrat tradițiilor legate de sărbătorirea Anului Nou la musulmani.

Spirit encicloped, Omar Khayyâm a fost unul din marii umaniști ai vremii, cunoscând nu numai ceea ce se știa până în acel moment în domeniul fizicii, matematicii, astronomiei, dar posedând și întinse cunoștințe de filozofie, mai ales din gândirea Greciei antice. Această vastă erudiție este subtil utilizată în *Catrene*, exegeții încercând să deslușească aluziile filozofice sau științifice ascunse în opera sa poetică.

Paul Valéry afirma că adevăratul geniu trebuie să dispună de cel puțin două valențe creatoare. Omar Khayyâm a reunit în activitatea sa prodigioasă trei destine - de savant, de filozof și de poet.

Om de știință ilustru al epocii sale și, în același timp, unul din marii poeți ai omenirii, Khayyâm rămîne o figură fascinantă, ale cărei meditații asupra destinului omenesc te impresionează din primul moment atât de puternic încât, așa cum remarcă Théophile Gautier, după ce i-ai parcurs *Catrenele*, nu le mai poți uita niciodată.

Ceea ce te uimește îndeosebi este caracterul surprinzător de modern al sensibilității și gândirii sale. Puțini creatori îl egalează în ceea ce privește rafinamentul minții și profunzimea concluziilor filozofice asupra condiției umane, asupra limitelor cunoașterii și bucuriei omenești. Te frapează, de asemenea, îndrăzneala concepțiilor sale într-o epocă de maximă înflorire a dogmatismului musulman. S-a spus, pe drept cuvânt, că în Europa Evului Mediu ar fi fost ars pe rug. În Persia, pentru a scăpa de persecuții, a fost obligat să facă pelerinaj la Mecca.

Până la mijlocul veacului trecut Omar Khayyâm a fost cunoscut numai ca filozof și ca matematician. Poezia sa a trăit în cercul restrâns al câtorva entuziaști. Dar, odată cu prima traducere europeană a *Catrenelor*, făcută de englezul Edward FitzGerald în 1959, poetul pune în umbră pe savant.

Cărui fapt se datorează prestigiosul destin al *Catrenelor*?

În primul rând, aceste *Catrene* nu sînt opera unui creator care să fi fost exclusiv poet și care, în acest caz, ar fi putut privi viața pur contemplativ sau cu o nuanță de gratuitate ori cochetărie literară, ci sunt creația unui om de știință, a unui cercetător pasionat și avizat al universului. Faptul acesta conferă o gravitate particulară meditațiilor sale poetice.

Pe de altă parte, *Catrenele* lui Khayyâm întrunesc cele două ipostaze fundamentale ale oricărei gândiri umane lucide: incertitudinea în fața marilor probleme ale existenței și glorificarea clipei prezente ca unică sursă a bucuriei omenești.

Este semnificativ faptul că Omar Khayyâm și-a ales ca modalitate de exprimare catrenul. În discrepanță cu pletora metaforică din creațiile celorlalți poeți persani sau cu dantelăriile stilistice ale poeziei orientale în general, Khayyâm a scris laconic și puțin.

Catrenul persan poartă numele de *rubāiyāt* (sau *robāiyāt*), cuvânt de origine arabă care înseamnă "patru"; are o formă

deosebită, în sensul că versurile 1, 2 și 4 rimează între ele, iar versul trei rămâne alb. "Repercusiunile rimelor, învăluind și accentuând tăcerea versului alb, produc armonii și contraste de sunete care dau un contrast straniu armoniilor și contrastelor ideii", afirmă James Darmesteter (citată de Charles Grolleau: *Les Quatrains d'Omar Khayyām*, Crès, Paris, 1922, p. 118). Genul cel mai prestigios al poeziei persane, dispunând de o puternică unitate de formă și idei, catrenul a avut la început - sec. IX d. H. - o nuanță erotică, mai apoi mistică, pentru a deveni filozofică în lirica lui Omar Khayyām.

Astfel, catrenul i-a permis poetului să concentreze în versurile sale reflecțiile cele mai adânci, melancolia cea mai dureroasă și o pătimașă iubire de viață. Totul exprimat în imagini de o extraordinară plasticitate și într-un limbaj de o rară limpezime și distincție și, în același timp, plin de grație și de parfum oriental:

În jurul acestei roze plutește-o fină boare.

E-un nimb fragil de ceață? Vrej de parfum e oare?

Un rest din vâlul nopții e părul tău de maur?

Trezește-te, căci zorii în cupe toarnă aur...

În ceea ce privește numărul *Rubāiyātelor* rămase de la Khayyām, problema este deosebit de controversată. Diversele manuscrise cuprind de la 50-60 pînă la 800-1200 catrene! Manuscrisele supranumerice conțin piese apocrife adăugate ulterior de diverși entuziaști.

Khayyām nu credea nici în zei nici în pretențiile nelimitate ale științei. El opunea disprețul său "savanților și metafizicienilor care făceau afirmații pe un ton autoritar despre lucruri pe care le ignorau", scrie Charles Grolleau. Poezia sa este "o reacție a spiritelor obosite de minciună".

Khayyām, cel care poseda o erudiție universală, credea că taina universului rămâne de nepătruns. Că nu putem afirma și nici nega ceva la modul absolut. Cum am putea avea un punct de referință, o certitudine absolută în raport cu care să apreciem sensul ultim, valoarea existenței și drumul care trebuie urmat?

Cu amară ironie poetul se gîndește la gloria sa de om de știință, glorie comparată cu fumul în care vîntul desenează fantasme fără consistență:

Avui vestiți maeștri. Făcusem mari progrese.

Cînd mi-amintesc savantul ce-am fost, azi îl compar

Cu apa ce ia forma impusă de pahar

Și fumu-n care vîntul năluce ciudate țese.

Scepticismul privind puțința de a cunoaște adevărul suprem este dublat de adîncă melancolie născută din gîndul morții, al plecării definitive, fără ca cineva să fi aflat vreodată rostul trecerii noastre prin lume:

Ivirea mea n-aduse nici un adaos lumii,

Iar moartea n-o să-i scadă rotundul și splendoarea.

Și nimeni nu-i să-mi spună ascunsul tîlc al spumii:

Ce rost avu venirea? Și-acum, ce sens are plecarea?

*

Sunt clipe cînd îmi pare că tot ce-a trebuit

Să aflu despre lume, de mult am deslușit.

Dar stelele mă muștră tăcut din patru zări:

"N-ai deslegat niciuna din marile-ntrebări."

Omar Khayyām reprezintă Hamletul oriental al întrebărilor, îndoielilor și incertitudinilor.

Singurul câștig al lucidității noastre este conștiința zădărnice și a suferinții universale. Suferința, temă fundamentală a budismului, rămâne și în concepția lui Khayyām componentă definitorie a condiției umane. Natura s-a întrecut pe sine cînd a creat durerea. Chiar și zâmbetul este, deseori, solia unei tristeți care va urma.

În prima dimineață a lumii Adam era deja ființa cea mai tristă care chema înapoi întinericul. Peste veacuri, un gînd analog va fi exprimat de Van Gogh în momentul morții, cînd fratele său Theo încerca să-l asigure pe nefericitul pictor că nu este nimic grav și că se va însănătoși. "Este de prisos, a replicat amar Vincent. Tristețea o să dureze pururi."

"Eu sunt minunea lumii", spunea ieri trandafirul.

"Cine-ar avea curajul să-mi facă vreo durere?"

Cînta privighetoarea și repeta zefirul:

"O zi de fericire un an de lacrimi cere."

*Credință și-ndoială, eroare și-adevăr,
Ca boaba unei spume, ușoare sunt și goale.
Opacă sau bogată în irizări de cer,
Această boabă-i chipul și tâlcul vieții tale.*

Viața este teza. Moartea - antiteza. Iar prefacerile de după moarte ale substanței noastre vor completa evoluția dialectică a ființei omenești în fragile sinteze: flori, parfumuri, oale modelate de olari ș.a.m.d.

*Dă-mi cupa și ulciorul! Să bem fermecătoare
Făptură plămădită din rouă și eter!
Câte minuni ca tine zeflemitorul cer
De mii de ori schimbat-a în cupe și ulcioare?*

*Acest vas fu odată un biet îndrăgostit
Gemând de nepăsarea unei femei frumoase.
Iar toarta era brațul ce mângâia mahnit
Suavul gât cu-atingeri ușoare, de mătase.*

*De mii și mii de veacuri se-nvârt în spațiu astrii.
De mii și mii de veacuri zori și-asfințituri sunt.
Să calci ușor, căci, poate, fărâma de pământ
Pe care-o sfarmi, alt'dată era doi ochi albaștri.*

Prefacerea este eternă. Este o iluzie să ne închipuim că moartea înseamnă repaos, că încheie ciclul suferinții. La fel gândea și Eminescu în una din cele mai tulburătoare poeme ale sale - *Bolnav în al meu suflet*. Cuprins de neliniște, poetul se întreabă dacă nu cumva după moarte sufletul său va fi pus în alt tipar, dacă durerea sa nu va deveni o unealtă de ocară a migrației eterne, gonită din formă în formă de-a lungul spațiilor și timpilor.

Nimeni nu poate schimba cursul implacabil al devenirii. Nici oamenii, nici zeii, la fel de neputincioși ca și noi: *Căci totu-i scris în cartea pe care-o răsfoiește / La întâmplare vântul uituc al veșniciei.*

Contrastele izbitoare din sânul creației, pe care omul superior le sesizează și le trăiește mai acut decât nimeni altul, găsesc la poetul persan replici necruțătoare:

*Spun unii că există un Creator și zic
Că pentru a distruge, ființe a creat.
Fiindcă sunt urâte? Dar cine-i vinovat?
Sau pentru că-s frumoase? Nu mai pricep nimic.*

*Din câți scrutară noaptea din jur, neliniștiți,
Spre cerul Umbrei nimeni un pas nu a făcut.
Ce-amar va fi fost, Eva, întâiul tău sărut,
Că ne-ai născut atâtea de deznădăjduiți.*

Cu atât mai mult vor fi persiflate contradicțiile flagrante, inerente oricărei religii. Când se adresează direct Creatorului, împietatea lui Khayyâm capătă, în adevăr, accente de neconceput, dacă ne gândim la fanatica intoleranță religioasă din vremea sa. Iată, de pildă acest catren pe care, conform unei legende, poetul l-ar fi scris după ce o rafală de vânt i-a răsturnat ulciorul așezat pe marginea terasei:

*Mi-ai spart ulciorul, Doamne, și vinul cel curat
În iarbă sângerează. Ce-mi mai rămâne-n loc?
Tu mi-ai închis și drumul spre ultimul noroc.
Ucide-mă, dar află: Tu ești acum cel beat!*

Puțina bucurie câtă ne-a fost hărăzită nu trebuie sacrificată unei divinități răzbunătoare, aflată undeva într-un cer ipotetic, și nici unei vieți ireale de dincolo de moarte, pe care nimeni din cei plecați nu a confirmat-o vreodată. Unica noastră dogmă este să ne bucurăm de fericirea oferită de viața pămîntească:

*Sărmane om, nimica tu n-ai să știi vreodată.
Nimic din ce-nconjoară această oră tristă.
Încearcă să-ți faci Raiul, promis de zei odată,
Aici, căci poate altul dincolo nu există.*

În mod logic, Omar Khayyâm ajunge astfel la cea de-a doua constantă majoră a filozofiei sale: glorificarea clipei de față, singurul bun real pe care-l posedăm. Viața noastră este condensată în această clipă. *Trăiește-ți clipa dată!* ne îndeamnă poetul, *Căci clipa-i viața ta.*

Exaltarea clipei prezente nu are însă nimic comun, așa cum se afirmă curent, cu filozofia epicureică a lui Horațiu, formulată în cunoscutul *carpe diem*. Hedonismul senzual, uneori vulgar, al poetului latin este lipsită de implicațiile adânci din *Catrenele* lui Omar Khayyâm. Concepția poetului persan este rezultatul meditației unui mare cugetător asupra patetismului existenței umane. Din moment ce nu putem modifica formula condiției noastre de a fi, trebuie aflat antidotul, zâmbetul care să contracareze lacrima noastră cea de toate zilele. Pentru Khayyâm, folosirea clipei care trece iremediabil înseamnă o filozofie a intensității, a participării fără nici un fel de cenzură de ordin religios la viață, la această șansă ce ni se oferă o singură dată în istoria eternității:

*Viața se grăbește, rapidă caravană.
Oprește-te și-ncearcă să-ți faci eternă clipa.
Nu mă-ntrista și astăzi, făptură diafană!
Mai toarnă-mi vin! Amurgul m-atinge cu aripa...*

*

*Natura cu-ale sale stihii și elemente,
Sofismul și-adevărul - îmi sunt indiferente.
Dă-mi vin și-atinge harfa cu modulații moi
Asemeni cu-ale brizei ce trece ca și noi.*

Khayyâm este fratele spiritual a lui Eminescu din poezia *Stelele-n cer*: *Nu e păcat / Ca să se lepede / Clipa cea repede / Ce ni s-a dat?*

Pentru a participa integral la viață, simțirea noastră trebuie deschisă tuturor senzațiilor care fac comunicarea cu universul,

osmoza cu natura. Din acest motiv, parfumurile, culorile, aromele, muzica, alintul se asociază deseori în același catren, dându-i o intensă picturalitate și o mare densitate emoțională:

*Deschide-te oricăror miresmi, culori și cânt.
Și-oricărui sân respiră-i parfumul său subtil.
Repetă-ți că e ora târzie și curând
Vei fi o undă în râul Zemzem sau Selsebil...*

*

*În para aurorii înalță cupa plină
Cu vinul ca laleaua! O altă cupă-nchină
Iubitei ce-ți surâde. Pe-aprinsele ei buze
Să sorbi adânc, căci mâine vei fi un pumn de spuze...*

Primăvara și momentul august al zorilor, al veșnicului reînceput, sunt frecvent evocate de Khayyâm. Ele semnifică dezrobirea formelor, eliberarea culorilor, momentul când lucrurile își arată din nou splendoarea chipului lor. Aurora, prin puritatea și delicatețea ei, dezarmează mâhnirea și reînnoiește în sufletul obosit dorința de a trăi: *Când ai voi ca noaptea din urmă să coboare, / Gândește la trezirea unui copil în zori!*

Îndoiala și uimirea, iată cele două extreme între care pendulează sufletul poetului. Dar el știe că nu putem măsura cu îndoială universul și unica măsură a lumii rămâne uimirea. Din acest motiv, exuberanța vieții trăită până la ardere răzbate în numeroase versuri de o rară luminozitate și puritate:

*Din flori cerești coboară petale de lumină
Și-alcătuiesc corole de aur în grădină.
În cupa cum e crinul torn vin cu-obraz de roză.
În asfințit nori vineți mor în apoteoză.*

În clipele de supremă încântare, orice alt gând în afară de acela de a ne bucura de viață este o impietate. Când natura întreagă serbează șansa de a fi, ce drept avem noi să trădăm acest ireversibil noroc?

*Când vioreaua-n haină de ametist apare,
Iar roza la suflarea zefirului se-nvoaltă,
Bea vin c-un trup alături, sculptat de-o fină daltă
Și sparge apoi cupa cuprins de încântare!*

*

*Tu îți evoci strămoșii? Sunt țărână în țărână.
Gândești la al lor merit? Privește cum surâd.
Să bem! Și, fără teamă, să ascultăm din vid
Tăcerea fără nume pe univers stăpână.*

Motivul vinului revine frecvent în catrenele lui Omar Khayyâm. Interpretările date acestui fapt sunt variate și uneori diametral opuse. Amatorii de nebulozități mistice au văzut în preamărirea vinului un simbol al confundării cu divinitatea, în timp ce puritanii au considerat că este expresia unui viciu. Vorba lui Eminescu: *Rele-or zice că sunt toate câte nu vor înțelege*. Elevația sufletească și distincția intelectuală a lui Omar Khayyâm resping însă asemenea interpretări minore, fără zbor. În realitate, lauda vinului are un adânc înțeles filozofic, cu multiple fațete.

Vinul - în viziunea poetului din Nishāpur - semnifică, înainte de toate, emanciparea religioasă, eliberarea de dogme, devenind în același timp un remediu al neliniștii metafizice:

*Ființa și Neantul, Pământul, Nesfârșirea,
Cu logica și metrul, și chiar și fără ele
Le-am definit adesea. Dar n-avui nicăierea
Mai multă profunzime ca-n fața cupei mele.*

*

*Mai toarnă-mi vin în cupă! Mi-e inima bolnavă.
Vin roz ca trandafirii. Vin vechi de tămâioasă.
Vin, ca să-nec tristețea! Iar mâna ta duioasă
Să-nlăcrămeze harfa din strune de mătăasă...*

În al doilea rând, vinul constituie pentru Omar Khayyâm simbolul intensității vitale, un mijloc de a supravolta existența. În vin înțeleptul află extazul pe care religia îl promite celor aleși, află beatitudinea unei înalte stări de ființare. Vinul rezolvă contradicțiile

teologilor și sofisme metafizicienilor cu privire la eterna discuție asupra naturii diferite a sufletului și a trupului.

Vinul posedă, de asemenea, și alte virtuți. Antidot al tristeții, el ne relevă frumusețea intimă a lucrurilor, esența poetică a lumii:

*În astă seară vinul mă-nvață-un sens mai pur:
Cu sânge cast, de roze, paharele ni-s pline,
Iar cupa-i modelată din închegat azur.
Și noaptea-i pleoapa unei lăuntrice lumine...*

Alături de vin, iubirea este laitmotivul principal al bucuriei omenești. Dacă știința noastră rămâne mereu provizorie, dacă ea nu ne poate da răspunsul la întrebarea: ce este fericirea? - bucuria iubirii rămâne în schimb una din certitudinile umane. Mereu grăbit să-și trăiască până la refuz fiecare clipă, poetul își cheamă iubita pentru ca îmbrățișarea lor să depășească prin dogoarea ei neîndurătorul destin. Ca și pentru *Vedele* sacre indiene, iubirea este pentru Khayyâm mijlocirea dintre noi și univers, puntea care face posibilă comuniunea cu lumea din jur:

*S-aprind alți zori! Descopăr din nou splendoarea firii.
Cui să-i aduc prinosul în clipa asta sfântă
Când mii de flori și buze se dăruiesc iubirii?
Copilă, lasă harfa, căci, iată, păsări cântă...*

Catrenele în care poetul glorifică iubirea sunt presărate cu fine observații psihologice, iar strigătele de fericire sunt, nu rareori, voalate de melancolie, care pune ușoară surdina înaltei note a transfigurării:

*Puțină apă și puțină pâine
Și ochii tăi în umbră parfumată.
N-a fost sultan mai fericit vreodată
Și nici un cerșetor mai trist ca mine.*

*

*Tu vezi doar aparențe. Un vâl ascunde firea.
Tu știi de mult aceasta. Dar inima, firava,
Tot vrea să mai iubească. Căci ni s-a dat iubirea
Așa cum unor plante le-a dat Alah otrava.*

Concepția lui Omar Khayyâm asupra condiției umane este liberă de orice contaminare străină, de orice sistem filozofic sau religios de împrumut. Afirmările ce s-au făcut în legătură cu influența pe care sufismul - doctrină mistică, de nuanță panteistă, care bântuia în Iran pe vremea lui Khayyâm - ar fi exercitat-o asupra poetului, sunt gratuite. De altfel, sufismul a încercat să și-l anexeze și pe Hâfiz, făcând mistic și "interpret al invizibilului" un poet care afirmă că *numai păcatul însemnează viață, iar restul este moarte*; pe un poet a cărui carte se încheie cu cuvintele: *Vreau să desrobesc lumea de sclavia mătăniilor și de vergile temnicierilor spiritului*.

Geniul nu împrumută - deoarece - fiind o personalitate puternică, perfect conturată - rămâne impermeabil la ceea ce nu vine în consens cu structura înaltei sale firi. Geniul are propria sa lege: legea altitudinii sufletești, a libertății de a gândi, a demnității spirituale. Demnitatea firilor superioare este asemeni celei a cedrilor care se înalță peste măsura obișnuită pentru a îmbrățișa cerul și lumina; și este asemănătoare nufierilor care vorbesc graiul tăcerii iluminate, ca și **Catrenele** lui Khayyâm, care sunt aproape o tăcere:

*Privește cedrul mândru: atâtea brațe are!
Dar nu ca să cerșească, ci ca s-adune soare.
Și limbi nenumărate au nufirii și crinii,
Vorbesc însă limbajul tăcerii și-al luminii.*

Khayyâm a vorbit despre liniștea și sângele nostru. Despre întrebările care rămân fără răspuns și despre feerica zi umană cu zâmbetul și lacrima ei. Despre umbra care ne poartă pe fiecare dintre noi și care ne va absorbi până la urmă, răpindu-ne luminii. A vorbit cu gravitate și înaltă conștiință de sine, rămânând exemplul uneia dintre cele mai lucide și liber-cugetătoare inteligențe din câte a cunoscut istoria spiritului.

A căutat, a suferit, s-a răzvrătit. Apoi a făcut mărturisiri. Simple și firești, ardente sau zguduitoare. Și le-a numit **Catrene**.

Khayyâm ne este foarte apropiat fiindcă drama sa este drama fiecăruia dintre noi, drama fapturii omenești de totdeauna, înconjurată de nemărginirea pe care nu o poate epuiza și de moartea de care nu se poate apăra.

Astfel, **Catrenele** lui Omar Khayyâm, acest "Rege al Înțelepciunii", cum a fost supranumit poetul încă din timpul vieții,

condensează în diamante de extremă cizelare fie un strigăt de durere sau revoltă, fie o invitație la tăcere și meditație, fie o chemare la incandescență. Scurte, ele sunt cu atât mai tulburătoare. Un cântec abia început care se oprește, deseori, din prea multă intensitate:

*Surâs și puritate! O, răsărit divin!
În cupe scânteiază câte-un imens rubin!
Fă dintr-un ram de santal o harfă să vibreze
Și arde altă creangă ca să ne parfumeze!*

Alteori, din prea multă tristețe:

*Mă-ntreb: ce-mi aparține cu-adevărat? Ce rost
Avui, când fără urmă am să mă pierd în moarte?
Un scurt incendiu-i viața. Văpăi de toți uitate,
Cenușă spulberată în vânt: un om am fost.*

Asemenea perlei din tablourile lui Jan Vermeer, **Rubăiyătele** lui Omar Khayyâm sunt concentrate de prezent *ce-i venit etern să steie*. Dacă perla lui Vermeer este un concentrat de lumină, catrenul lui Omar Khayyâm este un concentrat al lacrimii umane, concentrat scrutând valoric și supunând judecării veșniciei destinul omenesc, care s-a dovedit un eșec al creației:

*Un punct pierdut e lumea în haosul imens.
Toată știința noastră: cuvinte fără sens.
Om, pasăre și floare sunt umbre în abis.
Zădarnic este gândul, iar existența - vis.*

Catrenele lui Omar Khayyâm sunt fructul celei mai elevate experiențe poetice, rezervată marilor sensibilități și minților cu vocație metafizică. Fiorul cosmic și limpiditatea vizionară se împletesc indisolubil, împlinind în fiecare catren un rezumat al condiției umane văzută *sub specie aeternitatis*.

Nec plus ultra. Nimeni nu a spus și nu poate spune mai mult despre prețul ființării noastre și despre interdicția noastră în pragul absolutului și al veșniciei. Se poate spune altfel și cu mai multe cuvinte, dar niciodată mai simplu și mai fermecător, mai dens și mai profund, mai vibrant și mai tulburător:

Miresme, cupe, harfe și bucle aurii:
O, jucării sfârmate de Vreme, jucării!
Gând, faptă, renunțare, virtuți, căinți și rugi:
Cenuși pe care Timpul le spulberă, cenuși...

George Popa

PREFAȚĂ LA EDIȚIA DEFINITIVĂ

Disponând de noi variante de traduceri străine, prezenta ediție se află îmbogățită cu un număr semnificativ de *Catrene*. Acest fapt ne-a permis ca - în scopul unei mai bune înțelegeri a viziunii filozofice a lui Omar Khayyām, să încercăm în ediția de față o sistematizare a Rubāiyātelor, ordonându-le pe o înșiruire suitoare mergând de la meditațiile asupra spectacolului efemerității și nimicniciei existenței umane până la modalitățile de eliberare a omului de servitutea formulei străine de a fi care i-a fost impusă.¹

¹ Menționăm că în diversele traduceri - engleze, franceze, germane - consultate, ordonarea catrenelor diferă de la o versiune la alta. Faptul este explicabil, dată fiind larga variație numerică deja menționată, din manuscrisele transmise (între 50-1200). Astfel, chiar dacă - ipotetic - Khayyām va fi avut în vedere o anumită sistematizare a ideilor sale poetice, ea s-a pierdut ulterior datorită numeroaselor adăogiri apocrife.

AUTOPORTRET

In primul grupaj sunt reunite catrene în care poetul din Nishāpur își creionează profilul spiritual de liber-cugetător, a cărui luciditate neconcesivă se desprinde pe fondul unui dogmatism religios la fel de neconcesiv, de unde rezultă înalta sa demnitate intelectuală. O supraconștiință plasându-se extramundan și meditând asupra valorii unei condiții ontice în care omul este străin; un străin condamnat la ceața cunoașterii, la neliniște și suferință, și condamnat la moarte încă de la naștere; meditând de asemenea asupra modalității de implicare a înțeleptului în jocul destinal uman. Însingurat - ca orice spirit superior, Omar Khayyām rămâne mereu conform cu el însuși, în izolarea sa princiară: *"Îmi aparțin, pricepeți? Și sunt ceea ce sunt!"*

ETERNA PREFACERE

Spectacolul veșnicei treceri, al unei deveniri care *"nu crează decât pentru a distruge"*, constituie marele nonsens al condiției umane și el rămâne de neînțeles pentru orice conștiință axiologică. Implacabilă, nemiloasă, Eterna Roată transformă făptura noastră cea vie într-un pumn de țărână căreia natura, sau un olar, un zidar îi vor da o altă folosință. Și nu știm dacă această fărâma de pământ care am devenit nu va geme în mâinile "ingerului morții" sau sub picioarele unor "netrebniți". Or, acest continuu turnover al ruinării și al refacerii pentru o nouă ruinare este o gravă eroare a Creației. Din moment ce s-a ivit, orice ființă are dreptul cosmic absolut la durată eternă. Cum s-ar putea justifica vreodată această trădare a Ființei?

VANITAS VANITATUM

Totul este zădărnice. Suntem simple jucării pe care Timpul se amuză să le manevreze și apoi să le sfărme, să le preschimbe în cenușă spulberată indefinit de-a lungul eternității. La fel ca și filozofia indiană, Khayyām - consideră că lumea și noi, *"și azi și ieri și mâine"* - toate sunt o iluzie. O iluzie încărcată de suferință și urmată de stingere: *"Am venit ca apa și o să plec ca vântul"* - idee reformulată între alții, de Goethe: *"Suflet al omului, cum te-asemeni cu apă! Destin omenesc, cum te-asemeni cu vântul!"* Că *"om, pasăre și floare*

sunt umbre în abis" și că existența este doar o părere, *"un vis"*, iată o altă idee poetică pe care o găsim în lirica universală de la Pindar și până la Shakespeare și Eminescu: *"Prin această viață să ne trecem ne e scris / Ca visul unei umbre și umbra unui vis"*.

FATALITATEA

Dar jocul absurd al nedreptului destin rezervat omului și întregii lumi, rămâne de neclintit. Nimeni nu-i poate schimba cursul, pentru că din începuturi a fost marcat în substanța lumii tot ce va exista și tot ce se va întâmpla. Dumnezeu, care a declanșat acest mecanism cu mers ireversibil, "nu moare", iar binele și răul sunt absente de pe chipul lumii; deci cele două criterii care să judece și să condamne greșeala creației nu se află în formula morală a universului pentru a fi modulatoarele axiologice ale existenței, ci sunt doar plâsmuiri ale nădejdi și deznădejdi omenești. "Înjosirea" omului este dusă atât de departe, încât și adevărul uman este o "hiperbolă", o exagerare a minții care se amăgește în a lua drept realitate aburul inconsistent al ființării noastre, fantastica, eterna fugă a "umbrelor colorate" care suntem. Surd la durerea lumii, indiferent față de ratarea primordială, Creatorul asistă la veșnica noastră pendulare "între miraj și scrum".

IMPOSIBILITATEA CUNOAȘTERII

Nimeni nu a putut descifra acest joc orb de-a viața și de-a moartea. Nici religia, nici știința (*"Toată știința noastră - cuvinte fără sens"*), nici filozofia, nu ne pot da răspuns la eternele întrebări: Ce suntem? De unde venim? Unde ne ducem și ce sens are plecarea, dacă tot am venit în lume? Nici un glas de nicăieri nu a răspuns vreodată amarei întrebări a inimii: *"am venit aici anume pentru a fi rănită?"*

Nici o logică, nici o filozofare nu a pătruns misterul. Toate definițiile noastre sunt jocuri de copii, conture puse în jurul unor umbre. Toți înțelepții, sfinții, savanții s-au dovedit *"profeți doar ai minciunii"*. Orgoliul nemăsurat al unora care afirmă că au descifrat enigmele universului este ridicol și dureros. Trăim într-o taină și vom trece în altă taină. Omul este un oaspete a cărui singură certitudine este ignoranța, neputința: *"Căci neputință-i totul ce-un sân a conceput"...* *"Ce-amar va fi fost, Eva, întâiul tău sărut / Că ne-ai născut atâta de desnădăjduiți"*.

NIMICNICIA ȘI ABSURDUL VIEȚII

Conștiința absurdității unei lumi neînțelese, a destrămării, a durerii și a cufundării finale în Marele Nimic, după o expresie blagiană, nu s-a născut în secolul XX. Deși religiile, literatura idilică, dulceagă și filozofiile superficiale optimiste au încercat să-l eludeze, absurdul a existat de întotdeauna, și de întotdeauna a existat conștiința care a resimțit dramatic nonsensul abisului ontologic al condiției umane. Din moment ce nici frumosul nu mai are multă șansă de a dura, înseamnă că și acesta, ca și binele, dreptatea, adevărul toate sunt construcții iluzorii ale minții noastre, ale aparatului nostru de cunoaștere, - idee khayyamică pe care o vom regăsi în filozofia idealistă germană din sec. XIX: *"Când am să plec din lume n-au să mai fie flori, / Nici chiparoși, nici buze, nici vin cu-arome fine. / Nici zâmbet, nici tristețe, nici inserări nici zori. / Nu va mai fi nici lumea, căci gândul meu o fine."*

INCERTITUDINILE CREDINȚEI

Suprema iluzie a omului, supremul refugiu al incertitudinii sale cognitive și existențiale, al credinței în încetarea suferinții și dobândirea nemuririi este divinitatea. Dar toate invocările adresate Cerului au rămas și rămân mereu fără ecou. Surditate? Indiferență? Neputință? Nu cumva omul cheamă și învinuiește o himeră - propria sa himeră? Răspată, pedeapsă, rai, iad, atotputernicie și îndurare divină: închipuiri ale spaimei și speranței umane, ale amăgirii că există totuși "o milă și dreptate", o compensație pentru injustiția și chinul vieții pământești. Dacă însă totul este creația unei ființe supreme, atunci credința în păcat este un nonsens; de aici teribila întrebare a lui Khayyām: *"Când Tu le faci pe toate, ce faci Tu - e păcat?"*

SINGURĂTATEA OMULUI

"Străini suntem oriunde", afirmă autorul *Rubāiyātelor*, și *"orice alte vorbe sunt de prisos"*; străini pe pământ, sub pământ, în universul văzut și nevăzut. Dar solitudinea nu constă numai în faptul că omul este ignorat de marea sa iluzie cerească; și tragic este nu numai că

suntem prizonierii absoluți ai propriului nostru destin; ci tragic este mai ales faptul că nici măcar comunicarea umană nu este cu putință. Este zadarnic să crezi în prietenie: mâna care ți se întinde te poate lovi într-o zi, iar în anii târzii constăți că *"numai ai un singur prieten cu inima curată"*. Pe de altă parte, dragostea se oprește la tangenta carnală. Și pentru a nu suferi de dezamăgire, alege-ți o ființă pe care *"să n-o iubești; nici dansa să nu poată iubi"*. Astfel, afirmă poetul, nu ai cui împărtăși nici bucuria nici tristețea: *"Nebunilor nu spune durerea niciodată... În zâmbet să te ferici de toți semenii tăi"*.

"TRĂIEȘTE-ȚI CLIPA! CĂCI CLIPA-I VIAȚA TA!"

Si totuși avem o singură viață. o singură șansă de a ne înscrie în istoria eternității, în istoria frumuseții lumii, în istoria iubirii. Iar din această întreagă istorie cu care intrăm pentru un timp infinitezimal în secantă, atâta ne aparține: *clipa*; clipa de față, fără înainte, și fără după, - momentul actual izolat între două abisuri: clipa care tocmai s-a risipit în neant și clipa care urmează și pe care nu știm dacă vom avea norocul să o mai locuim.

Astfel, ceea ce ne revine este să facem din fiecare clipă o sărbătoare a vieții, să o umplem până la refuz cu intensitatea trăirii, cu bucuria necenzurată de restricții dogmatice, neîngrădită de sofisme minții. Prin preaplinul viețuit, clipa se preschimbă într-un prezent incoruptibil. Desprinsă din inconsistentă curgere heraclitiană, clipa devine Marele Timp - *prezent absolut*.

VINUL ELIBERATOR

Nimeni în literatura lumii - în afară de Hāfiz, un alt adorator al vinului, nu a investit cu atâtea virtuți aromata licoare. Simbol multiplu, și anume, al exaltării vitale a clipei, al iluminării cognitive, al depășirii contradicțiilor religioase și al aporiilor filosofilor, vinul constituie pentru Khayyām unul din mijloacele eliberării nu numai din "temnița înțelepciunii", dar din însăși robia condiției umane.

Vinul este unicul noroc, unicul prieten, unică certitudine contrabalansând atât iluzia realității imanente, cât și amăgirea unei ipotetice transcendențe viitoare. Filtru magic al înseninării, *"înțelept*

al înțelepților”, alchimist “preschimbând în aur plumbul vieții”, vinul este “un suflet care ne conferă desăvârșire”. Cheia fericirii, slava lumii, știința savanților, misterul a ceea ce se află sus și jos, fire și nefire - totul este obținut și întrecut cu ajutorul acestei esențe ce poate îmbrăca infinitele forme ale tuturor lucrurilor care apar și care pier, pentru ca magica ambrozie să rămână întreagă, fiind ineputabilă și eternă.

Vinul dizolvă lumea umană scoțând-o din sclavia condiționărilor și a tiparelor, pentru a conferi “minții supremă strălucire, credințelor lumină, inimii uimire” și finalmente “extazul celor Aleși”, transfigurarea râvnită de marii mistici.

SUPREMA ÎNTELEPCIUNE: DETAȘAREA

Făcând “suma algebrică” a bucuriilor și a suferințelor, a amăgirilor și a desamăgirilor, - care este atitudinea pe care trebuie să o adoptăm în această neizbutită existență? Păstrând mereu trează conștiința “zborului înfrânt”, a evanescenței iremediabile a vieții și a lumii, unica înțelepciune este detașarea, desprinderea. Mai multe trepte pot fi încercate.

O primă treaptă a detașării constă în a nu pune preț pe știință, religie, filozofie, pe nici o credință, pe nici o erezie; a nu pune preț pe cunoaștere, nici pe mersul aparent suitor al spiritualității și creativității omemești: pentru că totul a mai fost, totul este la fel și totul este de prisos, afirmă Khayyām, idee reluată și de Nietzsche; căci, afirmă autorul *Catrenelor*, “azi e ca și ieri și mâini va fi asemenea ca ziua cea dintâi”; înțelept este de asemenea să nu te doară nici indiferența iubitei nici trădarea prietenului; a fi lucid de faptul că nici un glas, de nicăierea, nu-ți va spune de unde ai venit și unde te vei pierde; să nu te impresioneze și nici să te înspăimânte nemărginirea mută din jur; să nu te deprime nedreptățile “acestei lumi stupide” cu perfidele ei chemări; să nu hamletizezi zilnic despre “a fi și a nu fi”, despre a prefera ceea ce este vechi sau ceea ce este modern; ci - ignorând toate aceste deșertăciuni, “culege din viață tot ce-i surâs și floare” - orice te poate bucura pentru o zi, pentru o clipă.

O a doua treaptă a detașării este înseninarea prin izolarea în singurătatea deplinei renunțări: “Liber la toate în jur să privești. / Dă totul și iartă oricui te rănește / Și-ascunde-te-n taină când vrei să

zâmbești”. Căci oamenii îți înșeală afecțiunea și buna credință. Eliberează-te de noțiunile de bine și de rău (idee făcând obiectul cărții lui Nietzsche *Dincolo de bine și rău*) și păstrează-te întotdeauna “curat și sincer”.

Suind mai departe pe traiectoria desprinderii, desparte-te nu numai de lume și de înșelătoarele ei plăceri (“O zi de bucurie, un an de lacrimi cere”... “zâmbetu-i solia tristeții care vine”), dar și de tine însuși, iar acest lucru atât prin extatica pe care ți-o procură vinul, dar și prin efortul minții că neant ești și neant vei fi.

Știind că universul este o defilare neîncetată de umbre, cât timp nu mă voi despărți de toate, “nimica nu voi fi”. Dar ieșirea din strâmț și falsul eu - năzuință fundamentală a filozofiei brahmanice și budiste - constituie pentru Omar Khayyām suprema desprindere. Nu însă prin simplă contemplație sau prin autopedepsire ascetică, ci prin experiența analog “tantrică” pe care ne-o oferă intensitățile vieții și, înainte de toate, vinul prin care dobândim voluptatea dizolvării în parfumata licoare, atât a “jocului de artificii” care este lumea, cât și a eului și a gândurilor sale tentând imposibilul. Cât de inconsistentă este întreaga fire și așa zisul eu, dacă se pot topi cu atâta ușurință într-o cupă cu vin! Acest fapt nu semnează irevocabil “*infinita vanita del tutto*” - infinita zădărnicie a tot ce există - după cuvântul lui Leopardi? “Condiția umană cu greaua-i umilire / Dizolv-o în delirul beției. Mântuieși / Vom fi astfel, și-n ceruri, de trupuri despărțiți. / Plutim desprinși dincolo de orice îngrădire.” “Beția” de care vorbește aici poetul înseamnă trăirea supravoltată a tot ceea ce ne poate transpune extatic în acel “dincolo”, pe care-l evocă în câteva rânduri Khayyām, acel delir care arde lumea aparențelor, făcând să transcedem orice amintire a amăgitoarei realități.

Dar, fapt tulburător și semnificativ, în unul din catrene, poetul afirmă: “La cei răi nu-mi voi spune, nici celor buni secretul. / A gândului esență în verb sărac ar fi. / Eu văd un loc mirific, dar nimănui nu-ncredu-l, / O taină am pe care n-o pot desvălui”. Prin urmare, cea mai înaltă desprindere, evaziunea finală pe drumul eliberării, are loc într-un spațiu feeric pur spiritual, pe care poetul nu numai că nu-l va desvălui cuiva, dar nici nu poate să o facă, deoarece cuvântul este prea sărac să-l încapă, să-l talmăcească. Este de negrăit. “Transfigurarea nu se poate exprima în cuvinte”, va afirma și Dante după aproape două veacuri în *Paradisul*.

Transcederea formulei de a fi, transcederea oricărei condiționări cu intrarea în inefabil, în starea fără nume - ultim refugiu al frustratei ființe omenești - rămâne și pentru Omar Khayyâm, ca și pentru marii lirici ai lumii, extrema de sus a desprinderii, - cea mai înaltă voluptate.

POEZIA ABSOLUTĂ

Din acest motiv, poezia: acesta este cel mai elevat, și de fapt unicul mijloc prin care omul poate atinge inefabilul, intrând astfel în prezența realei sale ființări, sau, în termeni heideggerieni, "în prezența prezenței sale". În poezie, în frumos, ființa "izbucnește" către propriul ei adevăr, își experimentează "prezența prezentului ca atare". Pentru că poezia - arta în general - transformă clipa umană în prezent înveșnicit. Aceasta este menirea poeziei și, din acest motiv, ea este modul suprem pentru om de a-și procura existență, în sensul de a fi în sfârșit el însuși, într-o *a treia realitate*, dincolo de viață și de moarte.

Cea mai deplină purificare, cea mai elevată eliberare de servituțile condiției umane și de orice determinism, le împlinește poezia. Trăind, experimentând corul imens de frumuseți inocente care alcătuiesc firea, viața, iubirea - frumuseți și senzații, care se conjugă, se întrepătrund, se potențează într-o nemărginită și continuă comuniune de "corespunderi" baudelairiene, poezia transformă universul într-o feerie și sufletul într-o multiplicată încântare.

În acest scop, simțirea poetului se deschide tuturor senzațiilor interferente la nesfârșit: cânt, lumină, culori, miresme, arome - toate având darul de a izbăvi lucrurile de materialitate preschimbându-le în mișcări sufletești pure. "Corespunderea", schimbul de vibrații și esență dintre lucruri realizează o totalitate universală cu care sufletul intră în corezonanță, se contopește, se confundă, având aceeași natură vibratorie, afectivă, dăruitoare și primitoare ca și amintitele emanații ale naturii, stabilindu-se astfel o transfigurantă identificare. Totul se face lumină pură, muzică pură, "privește dincolo de privește". Omul exterior devine om interior, eul sfărâmicios se dizolvă în voluptatea acestei dezrobiri, a acestei decantări existențiale, a acestei sublimări spirituale. Suntem proiectați în acel *dincolo* apoteotic, fără nume. Căci fiecare numire atingând limita

de sus a poeticului, iese din ea însăși, rămânând bucuria pură a acelei decon condiționări totale în indefinisabil, în negrăit. Devenim "ca eterni, ignorați de noi înșine", precum afirmă filozofia Dao, rudă regală a poetice existențiale a lui Omar Khayyâm.

Intinsele și variatele interferențe universale ale ideilor poetice din *Rubāiyāte* lui Omar Khayyâm, unele din ele amintite mai sus, coincidențele cu poeți de aceeași mărime, ca Pindar, Dante, Shakespeare, Leopardi, Eminescu, surprinzătoarele anticipații ale unor idei filozofice moderne aparținând idealismului subiectiv german, gândirii lui Nietzsche sau Heidegger, au darul să ne desvăluie în plenitudinea ei personalitatea vizionară a poetului persan.

De întotdeauna s-a încercat rezolvarea a două probleme esențiale: ce este omul? ce este libertatea? La aceste întrebări Khayyâm a dat răspunsul esențial: în ceea ce privește cunoașterea lumii și a omului, nu putem nici afirma nici nega ceva la modul absolut; acesta este unicul nostru adevăr. Iar la a doua întrebare autorul *Catrenelor* a răspuns: eliberarea umană are loc prin experiența poetică, a cărei culminație este inefabilul. Ceea ce filosoful din Freiburg a afirmat în secolul XX, Khayyâm a spus-o încă din secolul XI-XII.

Divagațiile speculative despre experiența umană, despre destinul uman nu se vor termina niciodată. Adevărurile esențiale sunt însă puține. Din acest motiv, cărțile mari sunt mici. *Rubāiyāte* lui Omar Khayyâm constituie una din marile cărți ale omenirii. O fascinantă carte *atotcuprinzătoare a omenescului*.

G.P.

AUTOPORTRET

Un om prin lume trece. El nu e musulman.
Nici infidel nu este. Nu crede-n legi și zei.
Nu neagă, nu afirmă. Dar vezi în ochii săi
Că nimenea nu este mai trist și mai uman.

Nu mi-am făcut vreodată din rugi șirag de perle
Ca să-mi ascund noianul păcatelor cu ele.
Nu știu dacă există o Milă sau Dreptate,
Dar totuși nu mi-e teamă: *curat* am fost în toate.

Mă dojeniți că veșnic sunt beat. Ei, bine, sunt!
Necredincios mă faceți. Și ce dacă-i așa?
Puteți orice să spuneți pe socoteala mea.
Îmi aparțin. Pricepeți? *Și sunt ceea ce sunt!*

Avui vestiți maeștri. Făcusem mari progrese.
Când mi-amintesc savantul ce-am fost,
azi îl compar
Cu apa ce ia forma impusă de pahar
Și fumu-n care vântul năluci ciudate țese.

Cu-o mână țin Coranul și cupa cu cealaltă.
Sunt când de partea legii, când mușc
din fruct oprit.
Așa mă știe zilnic cupola cea înaltă:
Nici infidel cu totul, nici musulman smerit.

Virtuțile să-mi numeri doar una câte una.
Păcatele îmi iartă cu sutele, cu mia.
Nici vântul nu-ți atâțe, nici aerul mânia.
Tu știi: curat și sincer am fost întotdeauna.

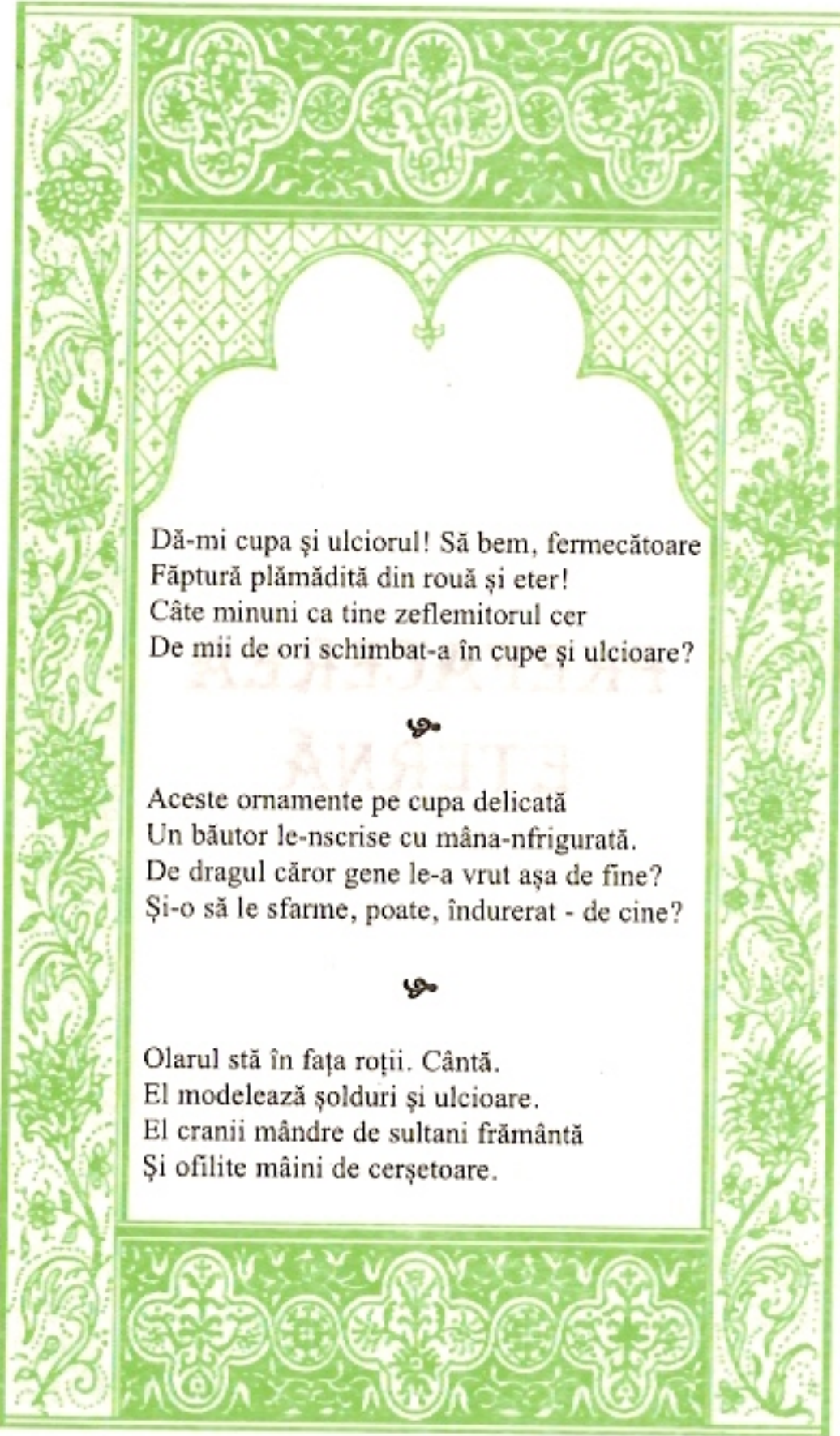

Cătat-am horoscopul în a iubirii carte,
Și-un înțelept strigat-a: „A fericirii parte
Aceasta este: - o fată ca luna argintie
Și-o noapte care ține un an cât o vecie”.

Nu pot să fac deosebire între capcană
și momeală.
Un sfat mă-mpinge spre moscheie, iar altu-mi
umple cupa goală.
Și totuși vinul și cu mine și draga-n ceasuri
de iubire,
Mai bine fripți într-o tavernă decât cruzi într-o
mănăstire.

PREFACEREA ETERNĂ

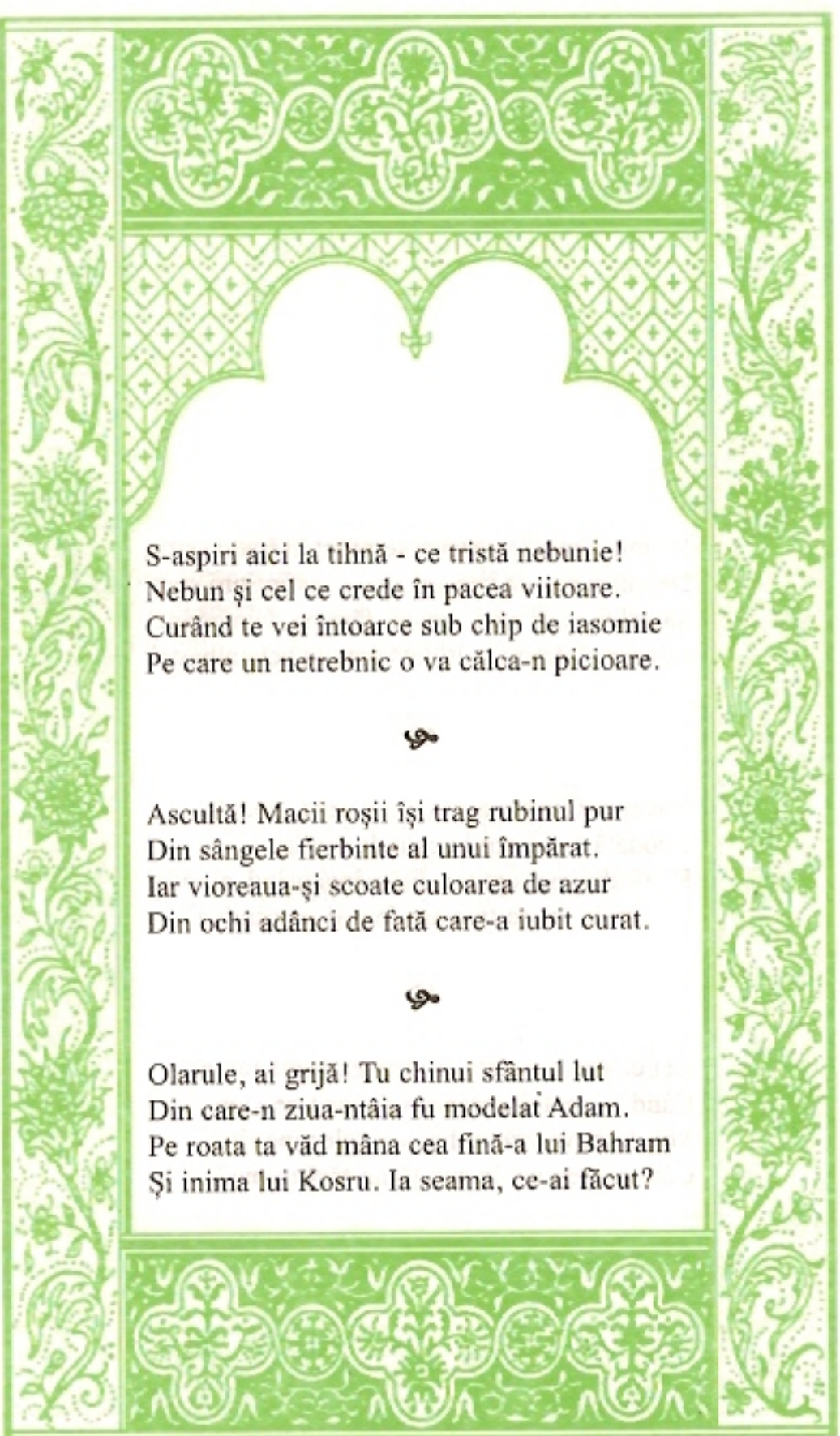
Dă-mi cupa și ulciorul! Să bem, fermecătoare
Făptură plămădită din rouă și eter!
Câte minuni ca tine zeflemitorul cer
De mii de ori schimbat-a în cupe și ulcioare?

Aceste ornamente pe cupa delicată
Un băutor le-nscrise cu mâna-nfrigurată.
De dragul căror gene le-a vrut așa de fine?
Și-o să le sfarne, poate, îndurerat - de cine?

Olarul stă în fața roții. Cântă.
El modelează solduri și ulcioare.
El cranii mândre de sultani frământă
Și ofilite mâini de cerșetore.

S-aspiri aici la tihnă - ce tristă nebunie!
Nebun și cel ce crede în pacea viitoare.
Curând te vei întoarce sub chip de iasomie
Pe care un netrebnic o va călca-n picioare.

Ascultă! Macii roșii își trag rubinul pur
Din sângele fierbinte al unui împărat.
Iar viorea-și scoate culoarea de azur
Din ochi adânci de fată care-a iubit curat.

Olarule, ai grijă! Tu chinui sfântul lut
Din care-n ziua-ntâia fu modelat Adam.
Pe roata ta văd mâna cea fină-a lui Bahram
Și inima lui Kosru. Ia seama, ce-ai făcut?

De mii și mii de veacuri se-nvârt în spații aștrii,
De mii și mii de veacuri zori și-asfințituri sunt.
Să calci ușor, căci, poate, fărâma de pământ
Pe care-o sfarmi - alt'dată era doi ochi albaștri.

Priveam uimit olarul cum harnic modela.
Deodată auzit-am bucata de argilă:
Rugându-l pe șoptite: „Frământă blând, ai milă!
Un om la fel ca tine am fost și eu cândva”.

Cel ce creat-a stele și-ntreaga vastă lume,
Când a creat durerea s-a depășit pe sine.
Voi, buze ca rubinul și voi, pleoape fine,
Câte sunteți acolo sub țărna fără nume?

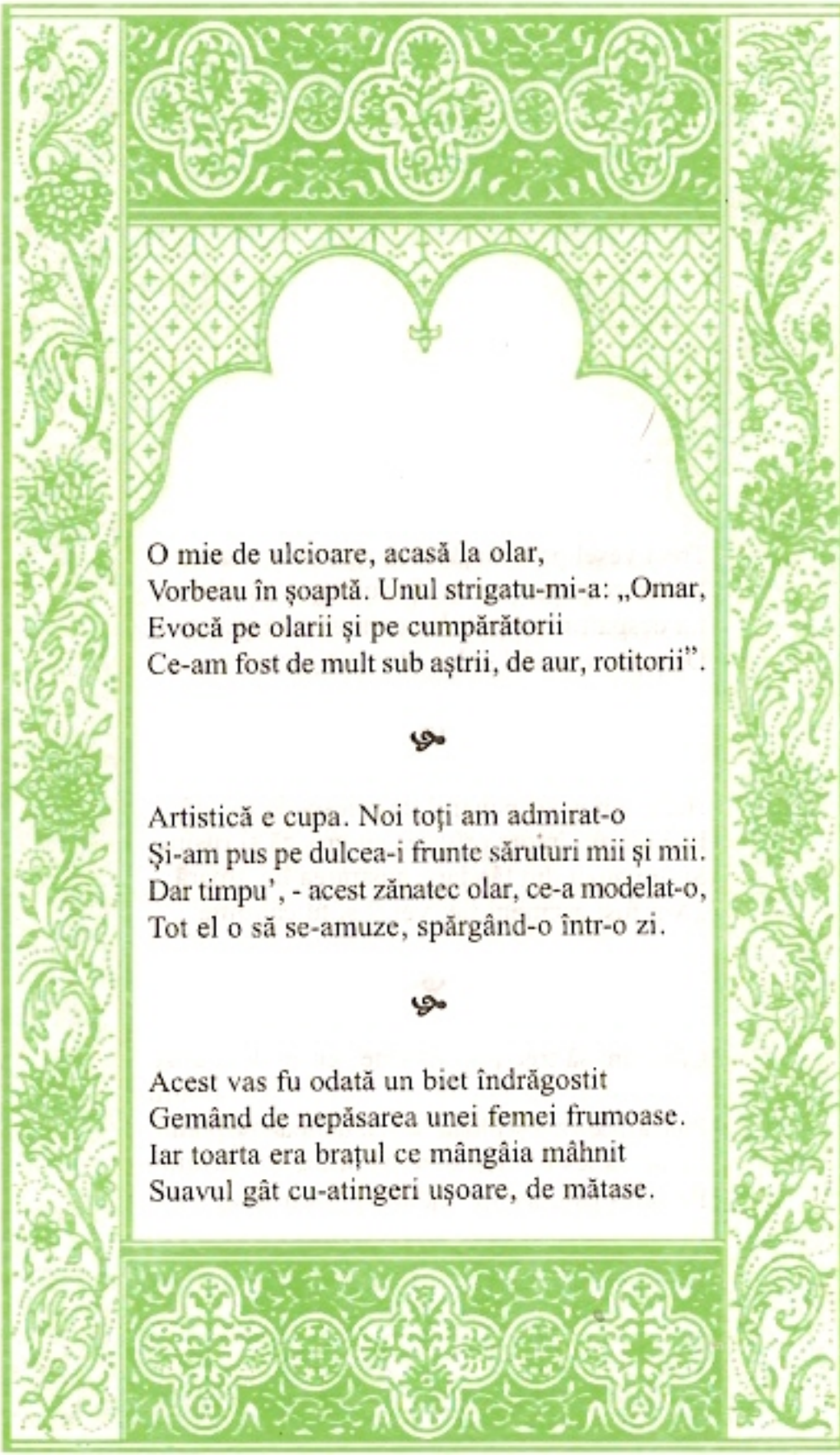
Treci vesel prin viață! Sub cer, rătăcitoare,
Vor trece pururi inimi. Și sufletu-o să cheme
La despărțire trupul. Iar craniul care geme
De patimi, o să-l calce olarii în picioare.

Hain, am spart paharul de-o lespede aseară.
Dar mi-am întors privirea cu groază și rușine.
Și-am auzit din țândări mustrarea lui amară:
„Am fost asemeni ție, vei fi și tu ca mine”.

Când am să trec prin moarte, mi-oi desfrunzi
Precum de vânt și ploaie se scutur' toamna pomii.
Și am să ies din lume voios printr-o spărtură
Pe care-o s-o astupe zidarul cu-a mea zgură.

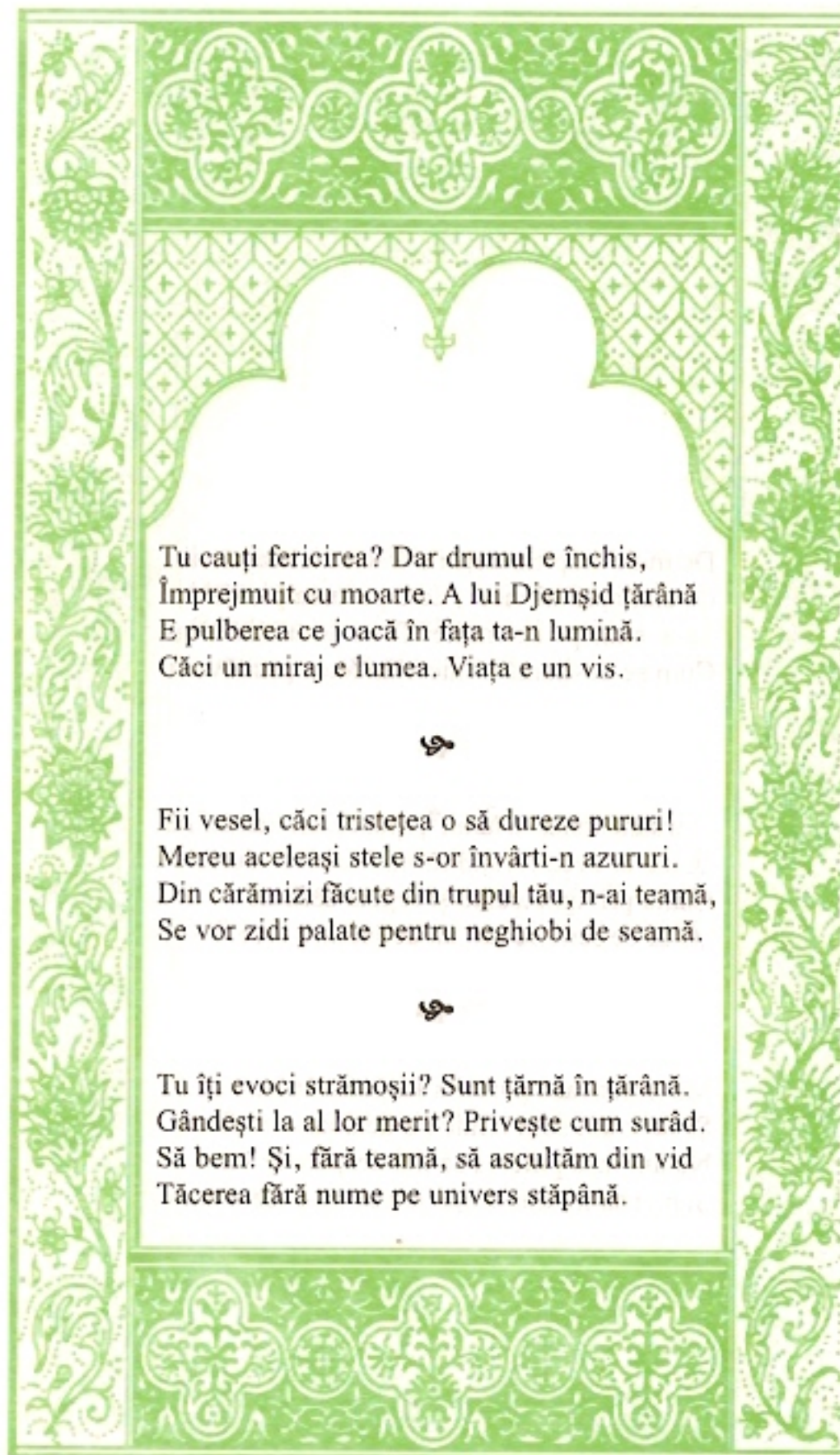
O mie de ulcioare, acasă la olar,
Vorbeau în șoaptă. Unul strigatu-mi-a: „Omar,
Evocă pe olarii și pe cumpărătorii
Ce-am fost de mult sub aștrii, de aur, rotitorii”.

Artistică e cupa. Noi toți am admirat-o
Și-am pus pe dulcea-i frunte săruturi mii și mii.
Dar timpu', - acest zăbatec olar, ce-a modelat-o,
Tot el o să se-amuze, spărgând-o într-o zi.

Acest vas fu odată un biet îndrăgostit
Gemând de nepăsarea unei femei frumoase.
Iar toarta era brațul ce mângâia mahnit
Suavul gât cu-atingeri ușoare, de mătase.

Tu cauți fericirea? Dar drumul e închis,
Împrejmuț cu moarte. A lui Djemșid țărână
E pulberea ce joacă în fața ta-n lumină.
Căci un miraj e lumea. Viața e un vis.

Fii vesel, căci tristețea o să dureze pururi!
Mereu aceleași stele s-or învârti-n azururi.
Din cărămizi făcute din trupul tău, n-ai teamă,
Se vor zidi palate pentru neghiobi de seamă.

Tu îți evoci strămoșii? Sunt țărână în țărână.
Gândești la al lor merit? Privește cum surâd.
Să bem! Și, fără teamă, să ascultăm din vid
Tăcerea fără nume pe univers stăpână.

De mult timp tinerețea s-a scuturat ca merii.
O, clar april al vieții, de-a pururea pierdut!
Te-ai stins pe nesimțite. Te-ai destrămat tăcut
Cum se destramă zilnic blândețea primăverii.

„Eu sunt minunea lumii”, spunea ieri trandafirul.
„Cine-ar avea curajul să-mi facă vreo durere?”
Cânta privighetoarea și repeta zefirul:
„O zi de fericire, un an de lacrimi cere.”

Mă întristează pururi a Roții învârtire
Și răzvrătit sunt zilnic pe ticăloasa-mi fire.
Nu am însă puterea să mă despart de lume
Și nici să-mi duc viața fără să-mi pese-anume.

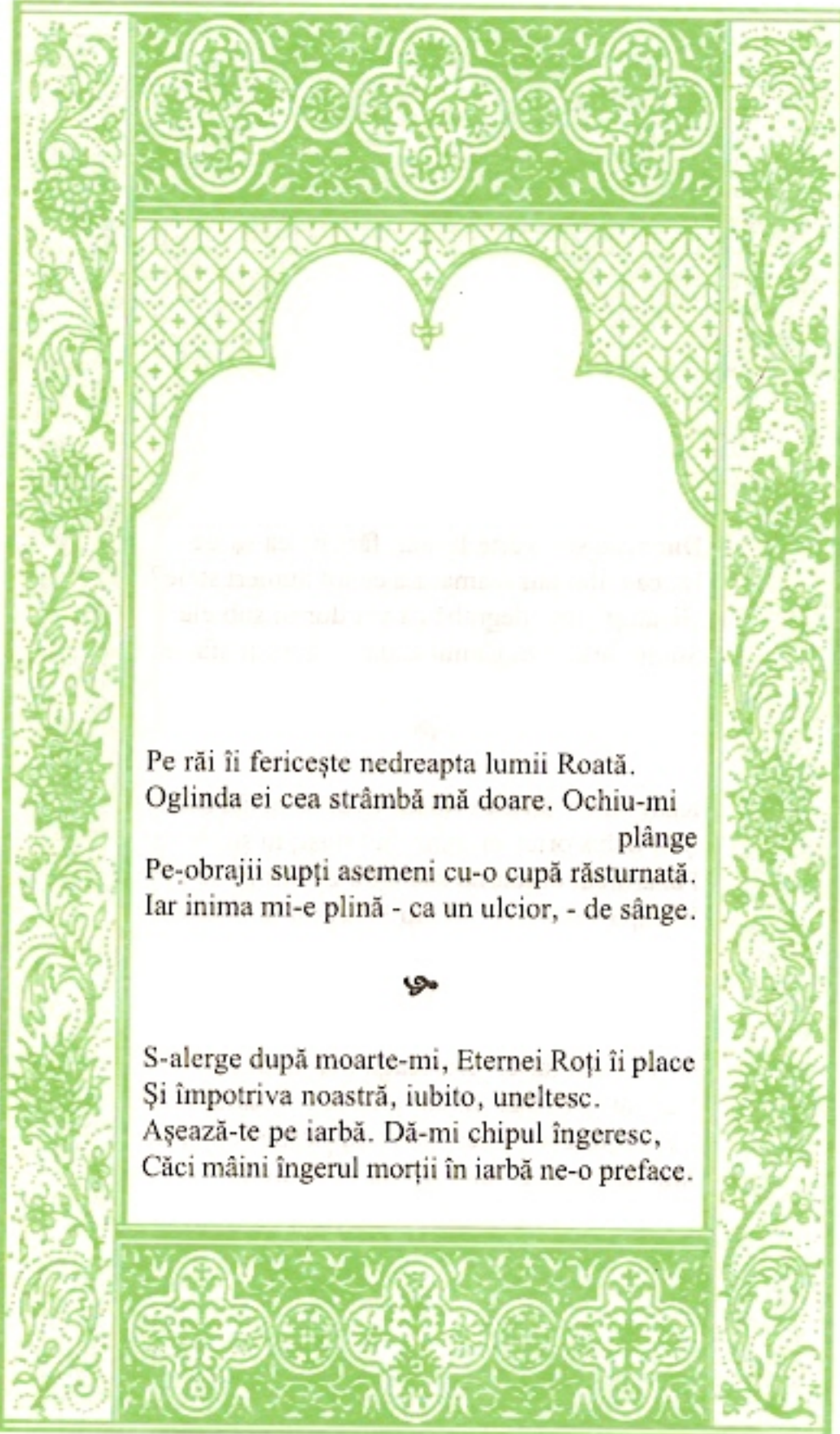
Din veac se-nvârte Roata, fără ca ea să ție
De calculul tău seama. La ce tot numeri stele?
Gândește mai degrabă că vei dormi sub ele.
Somn fără vise. Căinii cadavru-o să-ți sfășie.

Khayyâm, Cereasca Roată-ascunde-al tău destin
Și-a-nchis orice discuții. Și totuși, tu știi bine:
Paharnicul ei toarnă sub chip de stropi de vin
În cupa veșniciei mii alți Khayyâmi ca tine.

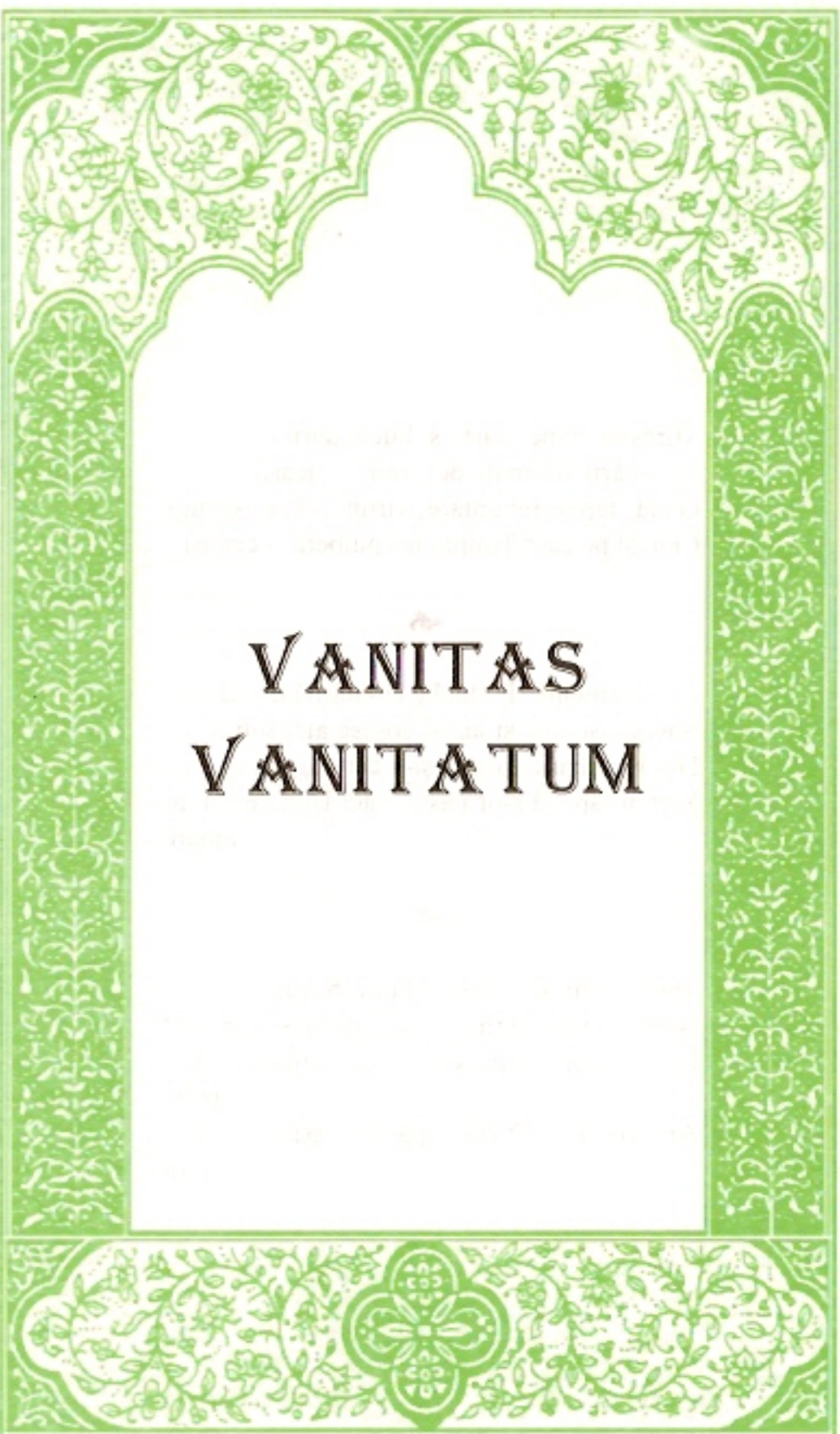
O, Roată a tăriei! Dezleagă-mă de tine!
Căci tu te-amuzi să dăruie nectaru-acestei vieți
La proști. Dar a mea minte nu-ncapă și nu ține
Mai multe ca a celor pe care îi răsfeți.

Pe rai îi fericește nedreapta lumii Roată.
Oglinda ei cea strâmbă mă doare. Ochiu-mi
plânge
Pe-obrajii supți asemeni cu-o cupă răsturnată.
Iar inima mi-e plină - ca un ulcior, - de sânge.

S-alerge după moarte-mi, Eternei Roți îi place
Și împotriva noastră, iubito, uneltesc.
Așează-te pe iarbă. Dă-mi chipul îngeresc,
Căci mâini îngerul morții în iarbă ne-o preface.

VANITAS VANITATUM

Miresme cupe, harfe și bucle aurii:
O, jucării sfărmate de Vreme, jucării!
Gând, faptă, renunțare, virtuți, căinți și rugi:
Cenuși pe care Timpul le spulberă, - cenuși...

Ce-s oamenii? Podoabe ce-atârnă din tărie.
Sosesc, se duc și iarăși sosesc aici sub soare.
Din buzunarul humei și-a cerului cutie
Mereu făpturi s-or naște, căci Dumnezeu nu
moare.

Spuneți-mi, ce aduse a lumii bogăție?
Nimic. În mână timpul lăsatu-mi-a doar vânt.
Un foc sunt. Când s-o stinge, nimicu-o să
rămâie.
Am fost a lui Djem cupă; dar spartă - nimic
sunt.

Crearea ta și-a lumii, destinul ei și-al tău
Sunt taine-aici și taine vor fi în veci și-n moarte.
Surâde-le ca unor pericole deșarte,
Căci pacea te așteaptă dincolo, -n negrul hău.

Cereasca boltă pare o magică lanternă
Și soarele e lampa. Iar lumea e-o cortină
Pe care defilează în hora lor eternă
Imaginile noastre - răni negre în lumină.

Nu plânge după ierii ce rupți ți-au fost din
viață
Și nu gândi la ziua ce nu știi de-o să vie.
Și ieri și mâini și astăzi iluzii sunt și ceață.
Atât ai: clipa. Fă-o să umple-o veșnicie.

Bagdadul, Balkul, - spune-mi, ce s-a ales
din ele?
Fatală e și-o priză când floarea-i invoaltă.
Bea! Și evocă-n noapte, cu luna laolaltă,
Popoarele și evii stinși rând pe rând sub stele.

A' lui Bahram palate refugiu-s de gazele.
Unde cântau fecioare pândesc lei singuratici.
Bahram, neîntrecutul la prins măgari sălbatici
Sub trei movile doarme. Măgarii pasc pe ele.

FATALITATEA

O-nchipuire-i lumea din năluciri de fum.
Un loc vrea fiecare pe scenă să ocupe.
Tu află adevărul din adâncimi de cupe:
Că totul pendulează între miraj și scrum.

Khayyām, în astă lume până și adevărul
Hyperbolă doar este. Te chinuie mereu
Această înjosire? Dă-ți sorții trupul tău
Și sufletu-ntâmplării. Ce-a scris-nu șterge Zeul.

O mână-ascunsă scrie și trece mai departe.
Nici rugă, nici argumente, nici spaima ta
de moarte
Nu vor îndupleca-o să șteargă vreun cuvânt.
Nici lacrimile tale nu pot să șteargă-un rând.

...is aming oia la...
...luta la oia...
...E va sa tot...
...la sfarsit...

O, suflete, -mpreună suntem ca un compas
C-un braț în lut, iar altul pribeag în infinit.
Un cerc imens înscriem în acest scurt popas.
Dar într-un punct, alături, cădea-vom
la sfârșit...

Ce este-această goană de umbre colorate?
Fantastica lor fugă absurdă-i și sublimă.
Ea naște dintr-o mare ce astfel se exprimă
Și în aceeași mare se-ntorc pe urmă toate.

Tot ce există fost-a marcat din prima zi.
Absenți pe chipul lumii sunt binele și răul.
Dintru-nceputuri Cerul a-nscris tot ce va fi.
Să scrie totul altfel, în veci nu-ndupleci Zeul.

Când ești sortită zilnic prin zodie cerească
Măhnirea și durerea mereu să te lovească,
O, inimă, poți spune, în piept de ce-ai venit?
Și pentru ce pleca-vei rănită la sfârșit?

De-adolescență anii încep să mă dezvețe,
Se scurse primăvara cu farmecu-i curat.
Iar pasărea-ncântării numită tinerețe
Nu știu nici când venit-a și nici când a plecat.

Să zică înțeleptul tot ce prin cap îi tună.
Un singur lucru-i sigur: ca fumul viața zboară
Atât e ne-ndoielnic, iar restul e minciună:
Odată înflorită, lăleaua va să moară.

M-am înălțat în Miezul Pământului spre
Poarta
A Șaptea, și pe tronul de pe Saturn am stat.
În cale multe noduri am rupt și-am dezlegat,
Dar nu și nodul morții, nici cel ce leagă
Soarta.

IMPOSIBILITATEA CUNOAȘTERII

În sfere fără nume înalt m-am avântat,
Dar zboru-a fost cădere în cercul pământesc.
Și n-am avut cui taina aici s-o-mpărtășesc.
Și plec pe-aceeași poartă pe care am intrat.

Pe drumul Cunoștinței, spre fascinanta Meccă,
Vor toți să meargă. Unii îl cată ceas de ceas.
Că l-au aflat zic alții. Dar într-o zi un glas
Are să strige: "Nu e nici drum și nici potecă!"

În vâlmășagul vieții acei sunt fericiți
Ce cred că le știu toate, și cei ce totul neagă.
Și eu am vrut să-mi fie cunoașterea întreagă
Și-azi pizmuiesc pe orbii pe cale întâlniți.

Cortina sorții-i trasă și nimeni n-a pătruns
Destinul plin de taina ascunsă în culise.
Am căutat o viață, dar n-am aflat răspuns.
Intrările enigmei rămân mereu închise.

Sunt gata de plecare - și timpul ce mahnit e!
Din mii și mii de perle doar una am străpuns.
Idei fără de număr rămân netălmăcite,
Pe țărm un cer de gânduri rămân fără răspuns.

Cel care prin știință ajunse pân' la stele
Fu refuzat de taina de dincolo de ele.
Și-acum stă ca și bolta pe spate răstignit,
Uimit în veci de aștri și pururi amețit.

Există-o ușă-ascunsă ce-nchisă stă mereu.
Și este-un vâl prin care răzbat graiuri străine.
De tine se vorbește acolo și de mine.
Dar vâlul când cădea-va, tu n-ai să fii, nici eu.

Un călăreț se pierde în negura-nserării.
Ce drum l-așteaptă oare la marginile zării?
Păduri? Câmpie stearpă? - Nu știu. Iar mâini,
ce scrie?
Va fi întins pe iarbă, ori sub ea? Cine știe?

De ce toți înțelepții și sfinții, dând cu gura
În a vorbi de lumea din cer, - s-au dovedit
Profeți doar ai minciunii? Disprețu-a desmințit
Cuvântul lor, iar gura le-a astupat-o zgura.

Pe-un înțelept bătrân l-am întrebat:
"Ce știi despre acei care-au plecat?"
"N-au să se-ntoarcă-n lume niciodată.
E tot ce știu. Ia cupa și-o bea toată!"

Sunt clipe când îmi pare că tot ce-a trebuit
Să aflu despre lume, demult am deslușit.
Dar stelele mă mustră tăcut din patru zări:
"N-ai dezlegat nici una din marile-ntrebări."

Din pragul aurorii cocoșu-ți amintește
Că s-a mai scurs o noapte din scurta ta viață.
Că în oglindă roză pământul strălucește,
Iar mintea ta și astăzi va băjbâi în ceață.

Multe-nvățai și multe cu voie-am și uitat.
În mintea mea tot lucrul un loc anume-avea.
Dar tihnă-abia aflat-am când totul-am aruncat,
Știind că-i imposibil să afirmăm ceva.

Principiu-ascuns e-n taină. Plutim în neștiință.
Căci dincolo de mine tot necuprinsu-i mut.
De jos pân' la maeștri aceeași neputință.
Căci neputință-i totul ce-un sân a conceput.

În spatele cortinei din veac se află-ascunsă
Adevărata față a vieții și a lumii.
Iar țărna ni-i sălașul. Dar și-n imperiul humii
Ne-așteaptă altă taină, la fel de nepătrunsă.

Am întrebat Savantul și-am întrebat și Sfântul
Sperând c-au să mă-nvețe suprema-nțelepciune.
Și după-atâta râvnă atât se poate spune:
Că am venit ca apa și-o să plecăm ca vântul...

În lume ca pe-o minge ne-aruncă-un joc fatal.
Ne azvârle-n dreapta, 'n stânga - precum vrea
jucătorul.
Și doar cel ce ne poartă mereu din val în val,
El singur știe sensul, el știe adevărul.

Din câți scrutară noaptea în jur neliniștiți,
Spre cercul Umbrei nimeni un pas nu a făcut.
Ce-amar va fi fost, Eva, întâiul tău sărut,
Că ne-ai născut atâta de desnădăjduiți.

Ființa și Neantul, Pământul, Nesfârșirea
Cu logica și metrul, și chiar și fără ele
Le-am definit adesea. Dar n-avui nicăirea
Mai multă profunzime ca-n fața cupei mele.

Khayyām cosea la cortul filosoferi. Dar
Căzu în creuzetul mâhnirii. Și-atunci fumul
Fu spulberat de Parce în patru vânturi.
Scrumul
L-a dat pe mai nimica un negustor avar.

A fost aici o ușă, dar cheie n-am găsit.
A fost un vâl dincolo de care n-am zărit.
Vorbitu-s-a o vreme de Mine și de Tine
Aici,- și-apoi nimica de Tine și de Mine.

Strigat-am către ceruri străvechea plîngere:
"Ce lampă are Soarta spre a călăuzi
Prin ceață și-ntuneric pe micii ei copii?
Răspuns-a ceru': - "O oarbă neînțelegere".

Nu știu de ce mă aflu în lume. Nici nu știu
De unde vin ca apa ce curge vrând-nevrând.
Și nu știu unde-oi merge, așa cum în pustiu
Un vânt besmetic suflă și-aleargă vrând-nevrând.

Nu știe nimeni taina ascunsă Sus sau Jos.
Și nici un ochi nu vede dincolo de cortină.
Străini suntem oriunde. Ni-i casa în țărână.
Bea și termină-odată cu vorbe de prisos!

**NIMICNICIA
ȘI
ABSURDUL
VIETII**

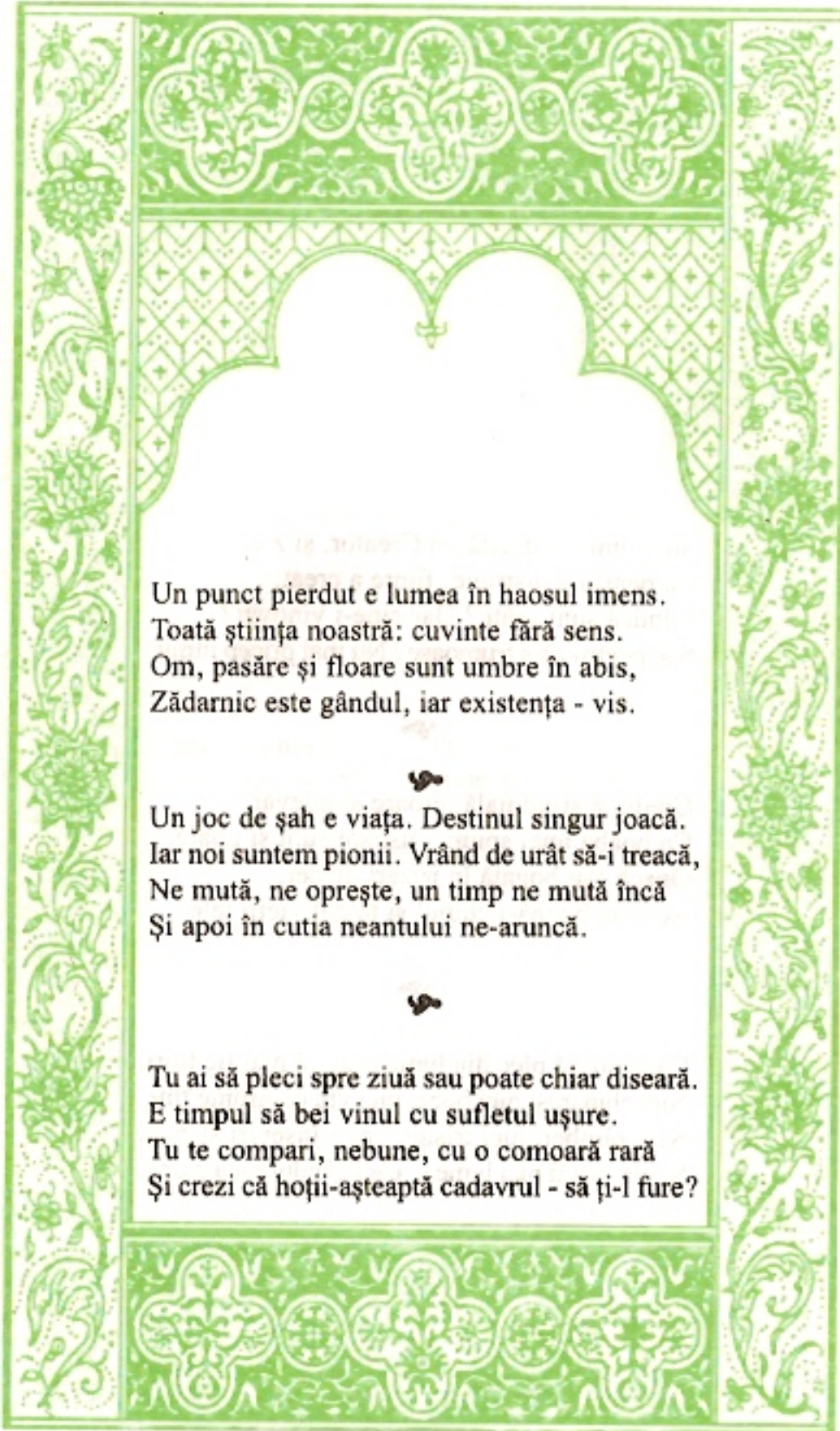
Ivirea mea n-aduse nici un adaos lumii,
Iar moartea n-o să-i schimbe rotundul și
splendoarea.
Și nimeni nu-i să-mi spună ascunsul tâlc
al spumii:
Ce sens avu venirea? Și-acum - ce sens plecarea?

Un joc ce se repetă e viața - și tu știi:
Câștigul e durere și moartea fără nume.
Ferice de copilul sfârșit în prima zi,
Mai fericit acela ce n-a venit pe lume.

Spun unii că există un Creator, și zic
Că pentru a distruge, ființe a creat.
Fiindcă sunt urâte? Dar cine-i vinovat?
Sau pentru că-s frumoase? Nu mai pricep nimic.

Credință și-ndoială, eroare și-adevăr,
Ca boaba unei spume, ușoare sunt și goale.
Opacă sau bogată în irizări de cer,
Această boabă-i chipul și tâlcul vieții tale.

Când am să plec din lume n-au să mai fie flori,
Nici chiparoși nici buze, nici vin cu-arome fine.
Nici zâmbet, nici tristețe, nici înserări și zori.
Nu va mai fi nici lumea - căci gândul meu o ține.

Un punct pierdut e lumea în haosul imens.
Toată știința noastră: cuvinte fără sens.
Om, pasăre și floare sunt umbre în abis,
Zădarnic este gândul, iar existența - vis.

Un joc de șah e viața. Destinul singur joacă.
Iar noi suntem pionii. Vrând de urât să-i treacă,
Ne mută, ne oprește, un timp ne mută încă
Și apoi în cutia neantului ne-aruncă.

Tu ai să pleci spre ziuă sau poate chiar diseară.
E timpul să bei vinul cu sufletul ușure.
Tu te compari, nebune, cu o comoară rară
Și crezi că hoții-așteaptă cadavrul - să ți-l fure?

Toți cei care plecară au adormit pe rând
În pulberea săracă a vanității lor.
Să bem, și-ascultă-aicea amarul adevăr:
Tot ce-a spus fiecare, o, Saki, a fost vânt.

Durere și mâhnire în lumea nesfârșită,
Cu mii de taine plină - alt lucru n-am găsit.
Ai vrut mai mult să afli, o, inimă-ostenită,
Dar astăzi, la plecare, nu știm de ce-am venit.

Se-ntunecă. Mesenii extenuați de viață
Au adormit. În umbră, priviți ce palizi sunt!
Întinși și reci! Tot astfel vor fi și în mormânt.
N-aduceți lampa! Morții nu mai au dimineață.

Vreau beat să fiu într-una și-aș vrea să dorm
mereu.
Am renunțat să aflu ce-i bine și ce-i rău.
Durerea, bucuria - la fel sunt pentru mine.
Căci zâmbetu-i solia tristeții care vine.

Tu ești, bătrână lume, palatul trist în care
Aleargă nopți și zile, spre moarte galopând.
Și unde șahi de-a rândul visară fiecare
Mărire sau iubire - și s-au trezit plângând.

Mă-ntreb: ce-mi aparține cu-adevărat? Ce rost
Avui, când fără urmă am să mă pierd în moarte?
Un scurt incendiu-i viața. Văpăi de toți uitare,
Cenușă spulberată-n vânt: un om a fost.

N-aș fi venit aicea de-aș fi putut alege.
Și chiar dacă-aș fi liber, spuneți-mi,
unde-aș merge?
Să nu te naști mai bine-i. Dar cum să evităm?
... Acum însă că suntem - de ce să mai plecăm?

Bețivule, imensă urnă, eu nu știu cin'
te-a modelat.
Știu doar că poți să-ncapi trei vedre și știu
c-ai să te sfarمی curând.
Mult timp am să mă-ntreb atunci: de ce ai fost
oare creat,
De ce-ai fost fericit și-acuma - de ce nu ești
decât pământ?

Prisos de strălucire eu lumii n-am adus.
Tot ce mă înconjoară - de mine-i mai presus.
Nedumerit și singur mă-ntreb neîncetat:
De ce-am venit pe lume? De ce sunt alungat?

Prietenii mei unde-s? Călcatu-i-a-n picioare
Ne-ndurătoarea moarte? Dar noaptea mi se pare
Că-i mai aud cum cântă prin parcul adormit.
- Sunt morți, ori poate numai sunt beți de-a fi trăit?

Cu toate că-s frumoasă și am parfum de lotuși,
Deși am ca laleaua obraz catifelat
Și svelt ca chiparosul mi-e trupul, spune-mi,
Ce scop avu cerescul Zugrav când m-a schițat?

INCERTITUDINILE CREDINȚEI

Cât timp voi încerca să umplu cu pietre marea
nesfârșită?
Disprețuiesc și libertinii, dar și credința ipocrită.
Voi merge-n Rai sau în Gheenă? Dar mai întâi
e-adevărat
C-aceste stranii țări există? Care din voi
le-a vizitat?

La orice pas, Părinte, ai pus câte-o capcană.
De-aș vrea ca să mă apăr, orice-ncercare-i vană.
Și tu m-acuzi acum zicând că-s vinovat.
Când Tu le faci pe toate, ce faci Tu e păcat?

Atât de larg ești, Doamne, că nu-i nenorocire
Să n-o împărtășească și ultimul atom.
Dar ia aminte bine: de-ai fi și Tu tot om,
N-ai da nici o smochină pe-așa o fericire.

Mulți cată-nțelepciunea în temple și în Carte.
Pe alții-i chinuiește incertitudinea.
Dar unul stând la pândă deodată va striga:
"Besmetici, adevărul nu e de nici o parte!"

"Ce mare este Domnul!" repetă muedinul.
Adânca desnădejde din glasul lui mă doare.
A cincea oară-i astăzi. Spuneți-mi, de ce oare
Alah de sus ne-ascultă indiferent suspinul?"

Tu, cel ce arzi și încă mai arzi, și-ai merita
Să arzi în focul veșnic, de ce te rogi la zei?
Ce punte-ascunsă-aflat-ai ducând până la ei?
Prin ce putere rară îi vei îndupleca?

Trăit-am ani o sută sub dulcea-Ți bunătate
Și-aș mai trăi o sută făcând numai păcate.
Ca să mă sor la urmă, din două ce-i mai mare:
Mânia Ta cumplită sau blânda-Ți îndurare.

Ne-ai pus în suflet patimi adânci cât o vecie,
Și-ai poruncit de-asemeni ca omul să se-abție.
Nedumeriți ne zbatem între porunci inverse.
Cum poți să-nclini o cupă, iar ea să nu se verse?

Ai plămădit în mine un amalgam ciudat.
Mii de-ntâmplări bizare în sufletu-mi se-ațin.
Când astfel e tiparul ce mi l-ai imprimat,
Mai bun decât atâta, cum pot eu să devin?

De inima-mi captivă, îndură-te, Părinte,
Și de-al meu suflet, cupă a lacrimii eterne.
Îmi iartă pașii slobozi ce duc către taverne.
Și, iartă-mi Doamne, mâna când cupa
o cuprinde!

Mi-ai spart ulciorul, Doamne, și vinul cel curat
În iarbă sângerează. Ce-mi mai rămâne-n loc?
Tu mi-ai închis și drumul spre ultimul noroc.
Ucide-mă, dar află: Tu ești acum cel beat.

Tu sau Te-ascunzi de lume, sau Te arăți în toate
Și te amuză - aceste efecte minunate
De a juca în lucruri. Căci Tu ești și actor
În propria Ta piesă - și ești și spectator.

În temple și biserici, moschei și mănăstiri
Se-ascund cei ce au teamă de-a iadului urgie.
Dar cel care cunoaște divina măreție
Nu-și răsădește-n suflet nici rugi nici tânguiri.

Beau vin și mi se spune de unul și de altul:
"Să nu mai bei, căci vinul dușman este
de moarte
Al lui Alah". Atuncia - zic eu - pentru
Prea-Naltul
Voi bea păgânul sânge. E-un act de pietate.

Te chinuiește gândul că faci mereu păcate.
Din orice bucurie o vină ți-ai făcut.
E fără rost tristețea, Khayyâm, căci după moarte
Veni-va sau iertarea sau neantul absolut.

Întorsu-ne-am prieteni la vechiu-ne desfrâu.
Am renunțat la ceruri, la rugi și cele sfinte.
Oriunde este-o cupă, Tu ai să vezi, Părinte,
Cum curge-n gâturi vinul ca apa dintr-un râu.

Hai, s-aruncăm țărână pe fața cerului,
Ca să nu-mi vadă cupa, nici sânii tăi de nufăr.
Cui ruga ta s-o dăruie, și renunțarea cui,
Când ceru-i surd și poate în el și zeei sufăr?

De la-nceput voit-am să mă cunosc pe mine,
Și-apoi de mine însumi, de ce m-ai despărțit?
Și dacă-n ziua-ntâia m-ai vrut mereu cu Tine,
De ce apoi, besmetic, în lume m-ai zvîrlit?

Nu-i nici un om pe care absența Ta nu-l doare,
Pe toți iluminatii i-ncântă-a Ta splendoare.
Deși spre om privirea-Ți nu vrea să se încline,
Nu-i nimeni să nu fie preocupat de Tine.

În ziua când tot cerul s-o prăbuși, - când ceața
O să orbească aștrii și s-or întuneca,
Te voi opri pe cale și Te voi întreba:
"Când singur Tu mi-ai dat-o, acum de ce-mi iei
viața?"

O gură parfumată arginții mi i-a stors
Și-ncrederea-Ți în mine a năruit-o vinul.
Urmează Raiul? Iadul? Mi-aștept senin destinul.
Căci Iadul - cine-l știe? Din cer, cine s-a-ntors?

Dervișule, aruncă acest vâl înflorat
Și-mbracă-al sărăciei vestmânt neîntinat.
N-ai să mai vezi pe nimeni grăbit să ți se-nchine,
Dar ai s-auzi cum cântă tot cerul pentru tine.

Ascultă marea taină: când prima dimineată
Ilumina cuprinsul, Adam era deja
Făptura cea mai tristă, și-ndurerat chema
Să se întoarcă noaptea, să vină iarăși ceața.

O sută de religii nu fac cât vinul sacru,
O-nghițitură face cât șaptezeci de rugi.
Afar' de vin, nu este un singur lucru acru
În stare să plătească un cer de îngeri dulci.

Spuneți-mi ce-i mai bine? Să mergi
într-o tavernă,
Sau să te tângui zilnic cu sufletul pustiu,
Îngenunchind în templu? Dar eu nu vreau să știu
De-Alah și altă viață, căci stingerea-i eternă.

Sărmane om, nimica tu n-ai să știi vreodată.
Nimic din ce-nconjoară această oră tristă.
Încearcă să-ți faci Raiul, promis de zei odată,
Aici, căci altul poate dincolo nu există.

Când tu făcut-ai omul din țărână păcătoasă,
Iar eu Edenu-odată și șarpele-ai iscat
Și cu predestinare pe-Adam l-ai prins în plasă,
- A noastră-i oare vina căderii în păcat?

De ce incertul mâine te tulbură mereu?
Căci nu-ți stă în putere să-i schimbi
de astăzi fața.
Trăiește-adânc prezentul! Iar mâini?
Nici Dumnezeu
Nu ar putea să spună ce taină-ascunde ceața.

Dincolo de pământ și infinit,
Cătam să aflu cerul unde vine.
Și-un glas solemn atunci s-a auzit:
"Și cerul și infernul sunt în tine."

SINGURĂȚATEA OMULUI

Să-ți faci puțini prieteni. Din tine nu ieși.
Căci prea des falsitatea credința ne-o înfrânge.
Când ți se-ntinde-o mână, 'nainte de-a o strânge,
Gândește-te că poate te va lovi-ntr-o zi.

Să nu-ți dezvălui taina din suflet celor răi.
Nădejtile, - ascunse să-ți stea de lumea toată.
În zâmbet să te ferică de toți semenii tăi,
Nebunilor nu spune durerea niciodată.

O, tânăr fără prieteni mai vechi de două zile,
Nu te-ngriji de Cerul cu-naltele-i feștile!
Puținul să-ți ajungă, și zăvorât în tine,
Tăcut contemplă jocul umanelor destine.

Pe cei curați la suflet și luminați la minte
Neîncetat să-i cauți. Și fugi de tonți și răi.
Dacă-ți va da otravă un înțelept, s-o bei -
Și-aruncă antidotul, un prost de ți-l întinde.

Renumere de-ai să capeți, hulit vei fi de vulg.
Dar dacă te vei ține departe de mulțime,
Uneltitor te-or crede. Cum, Doamne,
 să mă smulg,
Să nu mă știe nimeni și să nu știu de nime?

Mai toarnă-mi vinul roșu ca un obraz de fată.
Curatul sânge scoate-l din gâturi de ulcioare.
Căci, în afara cupei, Khayyâm azi nu mai are
Măcar un singur prieten cu inima curată.

Cel care are pâine de astăzi până mâine
Și-un strop de apă rece în ciobul său frumos,
De ce-ar sluji pe-un altul ce-i este mai prejos?
De ce să fie sclavul unui egal cu sine?

Când zărilor din suflet ni-s singura avere,
Păstrează-le în taină, ascunde-le-n tăcere.
Atât timp cât ți-s limpezi și văz, și-auz, și grai-
Nici ochi și nici ureche, nici limbă să nu ai.

Nu știe nimeni taina ascunsă Sus sau Jos.
Și nici un ochi nu vede dincolo de cortină.
Străini suntem oriunde. Ni-i casa în țărână.
Bea - și termină-odată cu vorbe de prisos!

Târzii acum mi-s anii. Iubirea pentru tine
Mi-a pus în mână cupa cu degetele-i fine.
Tu mi-ai ucis căința și mintea îngerește.
- Dar timpul, fără milă - și roza desfrunzește...

Puțină apă și puțină pâine
Și ochii tăi în umbra parfumată.
N-a fost sultan mai fericit vreodată
Și nici un cerșetor mai trist ca mine.

Atâta duioșie la început. De ce?
Atâtea dulci alinturi și-atâtea farmece
În ochi, în glas, în gesturi - apoi. De ce? Și-acum
De ce sunt toate ură și lacrimă și fum?

Bătrân sunt, dar iubirea m-a prins iar în capcană.
Acum buzele tale îmi sunt și vin și cană.
Mi-ai umilit mândria și biata rațiune,
Mi-ai sfâșiat vestmântul cusut de-nțelepciune.

Tu vezi doar aparențe. Un vâl ascunde firea.
Tu știi de mult aceasta. Dar inima, firava,
Tot vrea să mai iubească. Căci ni s-a dat iubirea
Așa cum unor plante le-a dat Alah otrava.

Târziu, când ca și-acuma, cu pașii de lumină,
Vei trece printre oaspeți stând noaptea în grădină
Strălucitori ca aștrii, - pe locul unde-odată
Și eu am stat, așază o cupă răsturnată.

**“TRĂIEȘTE-ȚI
CLIPA!
CĂCI CLIPA-I
VIAȚA TA!**

Viața se grăbește, rapidă caravană.
Oprește-te și-ncearcă să-ți faci intensă clipa.
Nu mă-ntrista și astăzi, făptură diafană,
Mai toarnă-mi vin! Amurgul m-atinge cu aripa...

Bea vin! În el găsi-vei Viața-fără-moarte.
Pierduta tinerețe din nou ți-o va reda,
- Divinul timp al rozei și-al inimii curate!
Trăiește-ți clipa dată! Căci *clipa*-i viața ta!

Grăbite ca și apa și repezi ca un vânt
Ce-aleargă prin pustiuri, fug zilele-mi puține.
Și totuși două zile indiferente-mi sunt:
Ziua de ieri și ziua care-o să vină mâine.

Nu depăși prezentul cu gândul! Știi tu oare
Măcar dacă-ai să termini cuvântul început?
Mâini poate deja fi-vom asemeni celor care
De șaptezeci de veacuri în neant au dispărut.

În parfumatul prier, când - beată de iubire -
Tu îmi întinzi paharul, eu uit ziua de mâine.
De m-aș gândi atuncea la rai și mântuire,
N-aș prețui, iubito, mai mult decât un câine.

Se-ntoarce anotimpul suav al tinereții.
Mi-e dor de vinu-acesta în care înfloresc
Surâsurile toate. Chiar aspru-l prețuiesc.
Nu mă certați. E aspru, căci, are gustul vieții.

Nu caut nici minciună nici adevăr viclean.
Dar veșnic s-în cătarea de vin trandafiriu.
Mi-e părul alb, prieteni. Am șaptezeci de ani.
Vreau să mă bucur astăzi. Mâini - poate-i prea
târziu.

Culege din viață tot ce-i surâs și floare.
Serbează orice clipă! Ia cupa cea mai mare!
Alah nu ține seama de vicii sau virtuți.
Nu numără mătânii, nici ochii ce-i săruți.

Privește-n jur: durerea cu mii și mii de fețe.
Cei dragi sunt morți. Ești singur cu palida tristețe.
Ridică însă fruntea! Culege tot ce-atingi!
Trecutul e-un cadavru. Nu este timp să-l plângi.

Cât de sărac e-acela ce nu poate să spună:
"Sunt beat mereu de vinul cel tare al iubirii!"
Cum poate el să simtă în zori uimirea firii
Și noaptea vraja sfântă a clarului de lună?

Nimic nu mai m-atrage. Dă-mi vin! Ia astă seară
Cea mai frumoasă roză din lume-i gura ta.
Dă-mi vin! Să strălucească aprins la fel ca ea!
Căința mea să fie ca bucla ta, ușoară...

Noi nu vom ști vreodată ce ne așteaptă mâine.
Tu bucură-te astăzi! Atâta îți rămâne.
Ia cupa și te-așează sub luna de cleștar,
Căci mâine poate luna te va căta-n zadar.

Ce rușinos e timpul celui gândind amar
Că-n lume afli zilnic în loc de îngeri, râme.
Ci tu în cânt de harfă bea vin dintr-un cleștar,
Căci poate mâini cleștarul o piatră-o să-l
sfărâme.

Fă-ți rost de vin și-o fată cu chip de heruvim,
- dacă heruvi există. De Rai grijă să n-ai,
Căci în afara dragei și-a cupei - ce alt Rai
Mai dulce-i, - dacă este ceva ce Rai numim.

Pe drumul spre iubire cădea-vom în curând.
Nepăsător destinul ne va călca-n picioare.
Ridică-te copilă - o, cupă vrăjitoare!
Dă-mi buzele aprinse cât încă nu-s pământ!

Nădejdi nesăbuite mi-au risipit, iubito,
În vânt mulți ani din viață. Dar timpul
ce-mi rămâne
Din plin de-acum trăi-l-voi. Vreau prin
intensul mâne
S-ajung din urmă viața pe care n-am trăit-o.

Vreau doar o cupă plină, o pâine pe jumate
Și-o carte de poeme. Și dacă sunt cu tine,
Chiar stând într-o ruină, - mai fericit ca mine
Nici un sultan nu este cu-o sută de palate.

În zori într-o tavernă s-a auzit un glas:
"O, voi nebuni de viață! Voi, tineri veseli! Vinul
Turnați-l iar în cupe, 'nainte ca destinul
Cu lacrimi să umple paharu-acestui ceas!"

Nu mai cârți, nu geme - durerea mea! Tăcere!
Îți voi găsi balsamul ce vindecă și minte!
Vreau să-mi revăd iubita, cât inima o cere.
Vreau să trăiesc! Căci morții nu-și mai aduc
aminte.

Să nu-ți sădești în suflet copacul întristării,
Ci răsfoiește zilnic a desfătării carte.
Bea vin și poartă-ți pașii pe căile-ncântării,
Căci măsurat ți-i drumul de la surâs la moarte.

Sfârșit e Ramazanul! O, inimi vestejite!
Se-ntoarce bucuria! Vor vinde iar surâsuri
Cei care poartă vinul - neguțători de visuri.
Redați-mă vieții, chemări ale iubitei!

În loc s-o faci să cânte cu fiece zvâcnire,
Tu inima ți-ai pus-o în lanțuri de mâhnire...
Iar mintea ta și chipul ți le-ai îndoliat.
- Mă tot uimesc într-una: "Ce ignorant ciudat!"

Privește! Trandafirul se leagănă în vânt.
Ce pățimaș îi cântă de sus privighetoarea!
Bea! Ca să uiți că vântul va scutura azi floarea
Și va lua cu dânsul fermecătorul cânt...

Ce-i înțelept? Să-ți bucuri cămările ființei
Având în mână o cupă. Ce-a fost și ce-i de față
Să nu te mai frământa. Fă-ți dintr-o clipă-o viață
Și sufletul sloboade-l din temnițele minții.

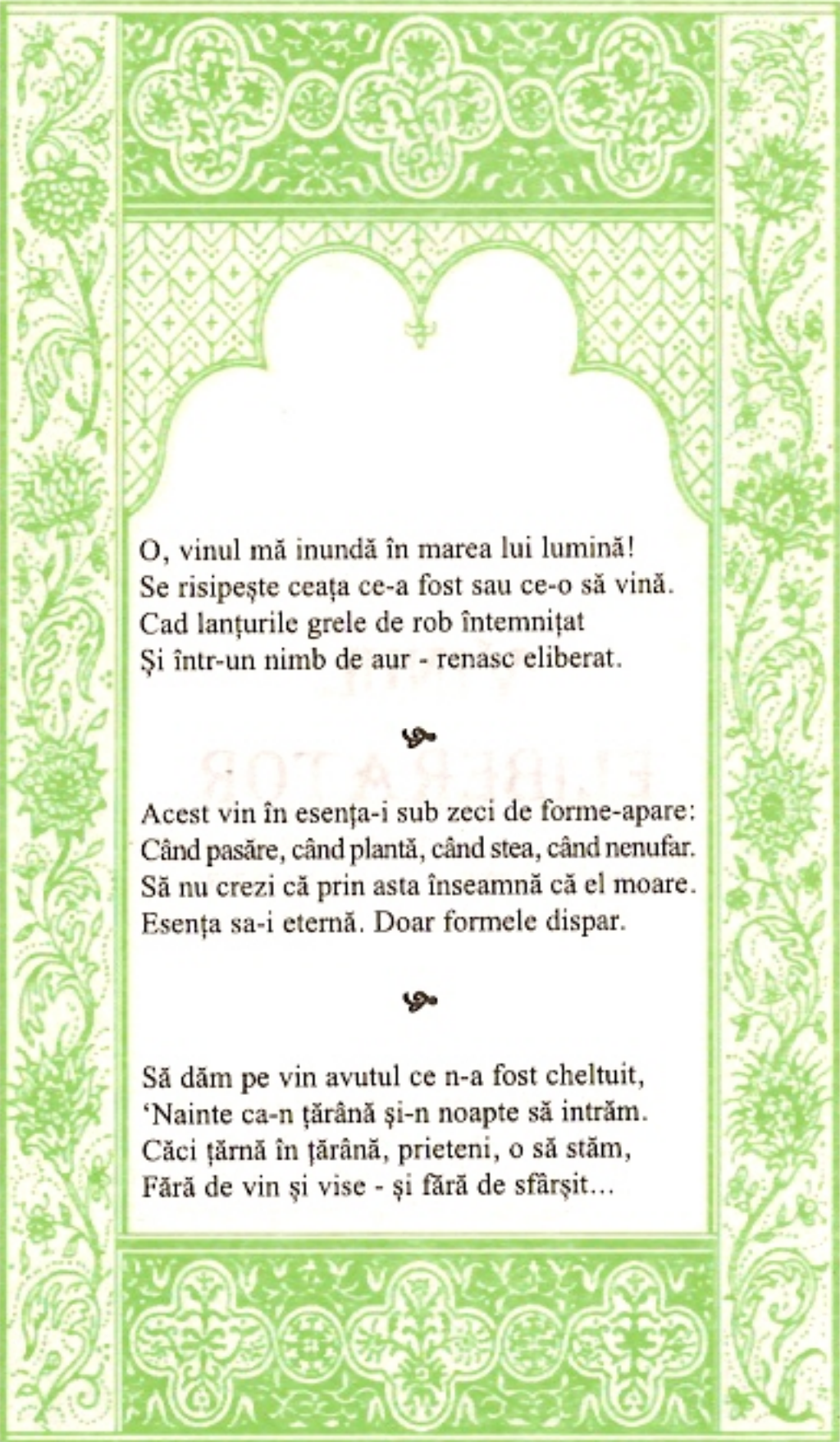
S-au desfăcut în juru-mi, aprinși iar trandafirii.
Desfă-ți și tu simțirea în bucuria firii.
C-un înger blond alături, ia cupa și-o deșartă,
Căci îngerul cel negru al morții-așteaptă-n
poartă.

Nimic n-au să te-nvețe savanții. Dar alintul
Suav al unor gene o să te instruiască
Ce este fericirea. Preschimbă-n vin argintul,
Căci țarna e grăbită ca să te găzduiască.

VINUL ELIBERATOR

O, vinul mă inundă în marea lui lumină!
Se risipește ceața ce-a fost sau ce-o să vină.
Cad lanțurile grele de rob întemnițat
Și într-un nimb de aur - renasc eliberat.

Acest vin în esența-i sub zeci de forme-apare:
Când pasăre, când plantă, când stea, când nenufar.
Să nu crezi că prin asta înseamnă că el moare.
Esența sa-i eternă. Doar formele dispar.

Să dăm pe vin avutul ce n-a fost cheltuit,
'Nainte ca-n țărână și-n noapte să intrăm.
Căci țărână în țărână, prieteni, o să stăm,
Fără de vin și vise - și fără de sfârșit...

Ni-i vinul și prieten și aur și noroc.
De cer nu ne e frică, nu-i cerem îndurare.
Căci suflete și inimi și cupe și ulcioare
N-au teamă de țărână, de apă și de foc.

Trăiesc iar anii tineri. Aprinsul tămâios
În flăcări să mă ardă, căci - iată - vine ceața.
Vin! Nu importă care. Nu sunt pretențios.
Pe cel mai bun găsi-l-voi la fel de amar ca viața.

Acum din fericire doar numele persistă.
Iar cel mai vechi prieten tot vinul nou rămâne.
Mângâie cupa plină. E singurul tău bine
În ora asta goală, în ora asta tristă.

De ai alături de tine două măsuri de vin și-o cupă,
Să bei în orice adunare, și când ești singur
iarăși bea!
Căci Cel ce face și reface tot ce-i în lume nu se-ocupă
Nici de musteți ca ale tale și nici de bărbi
cum e a mea.

De-i dăm să bea, și-un munte o să danseze-n soare.
Disprețuirea cupei e cea mai grea smintire.
Tu-ai vrea să schimbi paharul pe viața viitoare?
Dar vinul e un suflet ce dă desăvârșire.

În vin cel înțelept găsește extazul celor Aleși.
El ne redă și tinerețea și ce-am pierdut și ce ni-i dor.
În flăcări aurii ne arde într-un amețitor vârtej.
Dar și tristețea ne-o preschimbă într-un
izvor răcoritor.

Imperiile toate pentru o cupă plină!
Toată știința noastră pe parfumatul vin.
Cântările iubirii pe glasu-i cristalin
Și slava lumii pentru curata lui lumină!

Înneacă-n vin și teama și umbrele tristeții!
N-ai să mai șovăi între nenumărate secte.
Căci vinu-i filtrul magic al liniștii perfecte.
E-un alchimist ce schimbă în aur plumbul vieții.

Cei mărginiți la minte și cei trufași susțin
Că între trup și suflet ar fi deosebire.
Eu știu un singur lucru: tu vei afla în vin
Uitarea care-mpacă nemărginita fire.

Turnați-mi vin! Să curgă prin vine-n val,
de-a-nnotul!
Fără răgaz să fiarbă în creieru-obosit!
Umpleți-mi altă cupă! Ah! O minciună-i totul!
Mai toarnă-mi, hai, mai iute! Am și îmbătrânit!

Nu mă certați! Lăsați-mi pe masă vinul bun!
Căci ascultați: atuncea când beau, aud ce spun
Narcișii, trandafirii și-aprinsele lalele.
Aud chiar și cuvântul nespus al dragei mele.

O, vin fără credință! De mult m-ai dezbrăcat
De haina pietății. Și, totuși, vrei să-mi spui:
Cum poate podgoreanul să-și vândă vinul lui?
Ce poți să cumperi oare mai bun și mai curat?

Măhnire, câtă vreme vei da cu cenușiu
Pe trandafiri, pe buze, pe cerul de safir?
Umpleți-mi iarăși cupa, prieteni, căci nu știu
De-am să expir parfumul pe care îl inspir.

Aud zicând că vinul e singurul balsam.
Atunci - tot vinul lumii aduceți-mi! Căci am
Atâtea răni! Tot vinul din toate vrănilor!
Iar inima păstreze-și deschise rănilor!

Secretul fericirii doar cupa ne învață.
Căci mintea clevețește și descori dezarmă.
De mai cârtește încă, o voi scuipa în față.
Mai dă-mi o-nghițitură de vin... ca să adoarmă.

Cunosc la chip Ființa și știu și Neființa.
Cunosc și Dinlăuntrul a tot ce-i jos și sus.
- Ce rușinată însă mi-ar rămânea știința,
De-aș pune-un singur lucru de cupă mai presus!

La margini de ulcioare alesu-ne-am altarul
Și demni de a fi oameni, bând vinu-am devenit.
Sub bolțile tavernei sorbind din plin nectarul
Am câștigat iar timpul în temple irosit.

Din nou în iarbă, iată, un nour lăcrămează.
Ca să trăiești bea vinul cu magice culori.
Azi eu contemplan roua ce-n iarbă irizează.
Mâini, cine pe mormântu-mi o să contemple

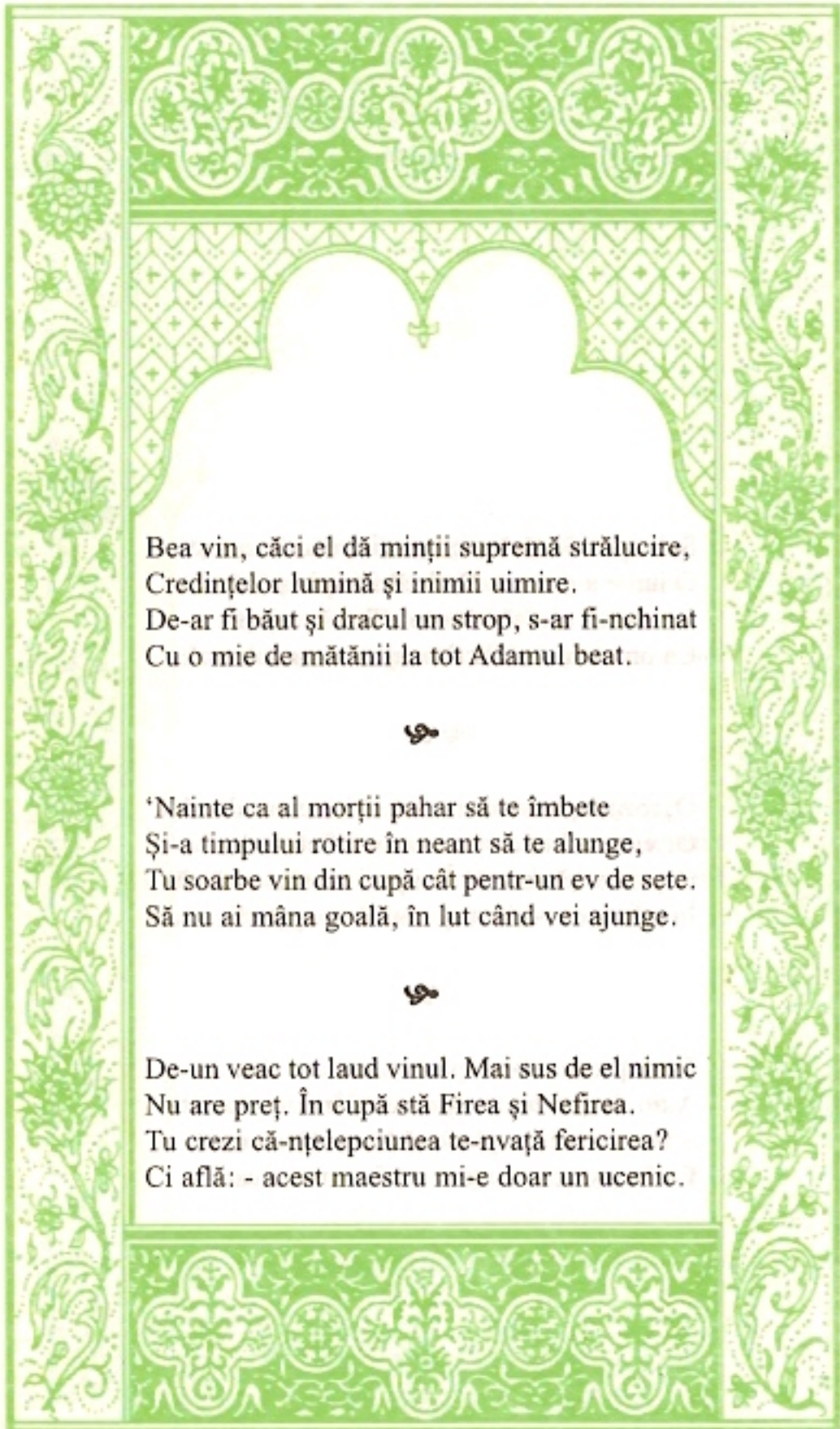
Sub cerul îndărătnic bea vin, căci locuiești
O lume a durerii. De la Principiu până
La ultima zi - țarnă e tot. Tu să trăiești
Ca om care se află deasupra, - nu sub tină.

O, roză, ești asemeni c-un chip ceresc de zână!
O, vin - rubin cu raze ce-n suflet se desfac!
Capricioasă soartă! Îmi pari tot mai străină!
În orice ceas - și totuși, parcă te-aș ști din veac!

Beau precum bea apă o salcie din râu.
Alah, le știe toate, spui tu. Când m-a creat
Știa c-are să-mi placă să beau. Dacă m-abțiu
Eu l-aș știrbi știința și-aș face un păcat.

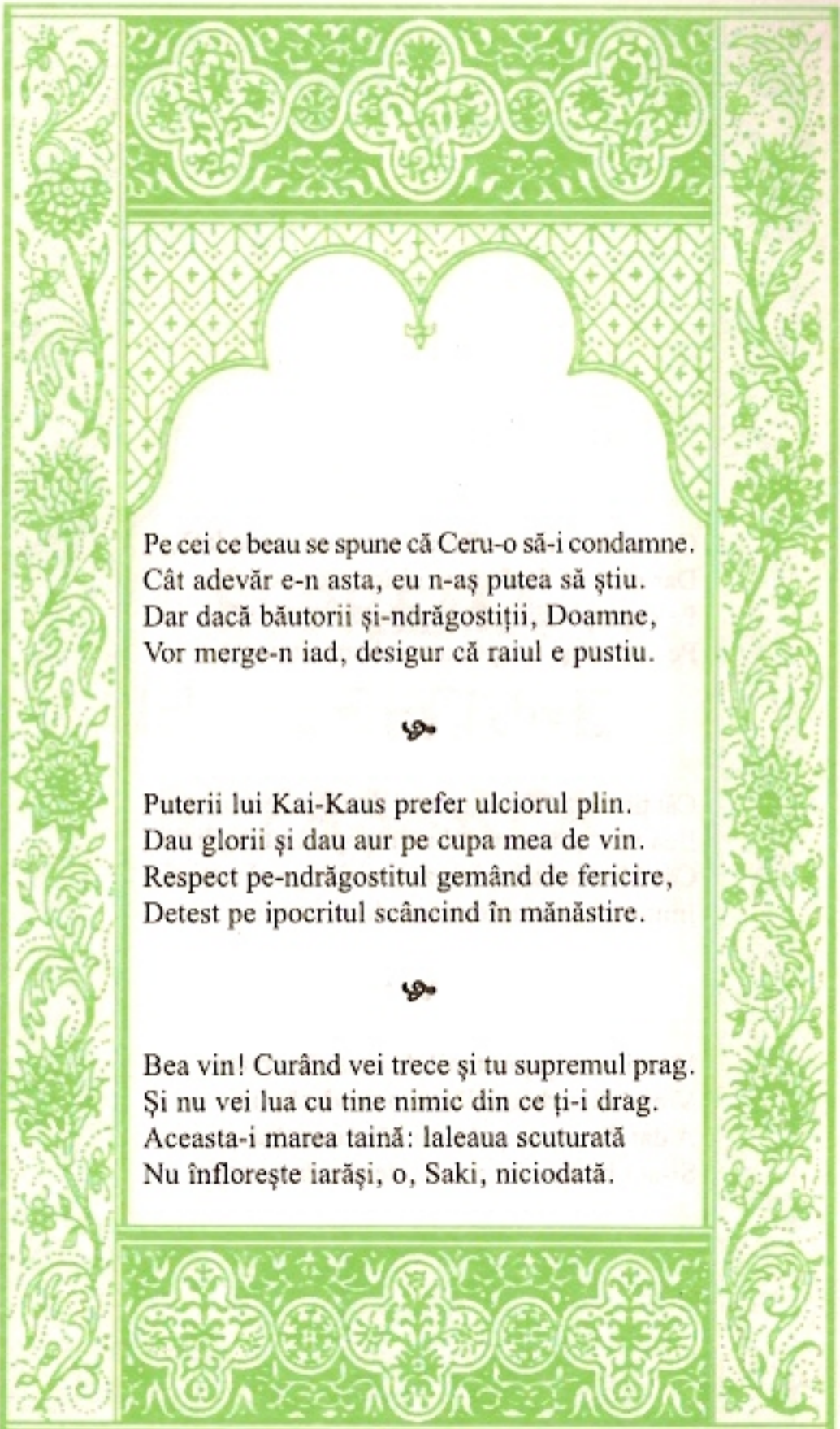
Bea vin, căci el dă minții supremă strălucire,
Credințelor luminează și inimii uimire.
De-ar fi băut și dracul un strop, s-ar fi-nchinat
Cu o mie de mătănii la tot Adamul beat.

'Nainte ca al morții pahar să te îmbete
Și-a timpului rotire în neant să te alunge,
Tu soarbe vin din cupă cât pentr-un ev de sete.
Să nu ai mâna goală, în lut când vei ajunge.

De-un veac tot laud vinul. Mai sus de el nimic
Nu are preț. În cupă stă Firea și Nefirea.
Tu crezi că-nțelepciunea te-nvață fericirea?
Ci află: - acest maestru mi-e doar un ucenic.

Pe cei ce beau se spune că Ceru-o să-i condamne.
Cât adevăr e-n asta, eu n-aș putea să știu.
Dar dacă băutorii și-ndrăgostiții, Doamne,
Vor merge-n iad, desigur că raiul e pustiu.

Puterii lui Kai-Kaus prefer ulciorul plin.
Dau gloriei și dau aur pe cupa mea de vin.
Respect pe-ndrăgostitul gemând de fericire,
Detest pe ipocritul scâncind în mănăstire.

Bea vin! Curând vei trece și tu supremul prag.
Și nu vei lua cu tine nimic din ce ți-i drag.
Aceasta-i marea taină: laleaua scuturată
Nu înflorește iarăși, o, Saki, niciodată.

Coranul - cartea sfântă - citim-l câteodată,
Dar cine se desfată cu el în orice ceas?
Pe cupa plină însă o maximă-i gravată
Pe care zi și noapte o soarbem cu nesaț.

Cât ține-o zi? Doar spațiul dintre inspir și-expir.
Bea vin, și intervalul să-l umpli-așa deplin.
Când Lumea tot ruinează și-ți frânge-al vieții fir,
Imit-o zi și noapte ruinându-te în vin.

Veniți, veniți prieteni! Acuma, în apune
Vreau să serbăm alături o nouă căsnicie:
A dat divorț de patru-mi bătrâna rațiune
Și-am luat pe fiica viței de vie drept soție.

SUPREMA ÎNȚELEPCIUNE: DETAȘAREA

O, vino cu bătrânul Khayyām, și vezi de-nvață
Înțelepciunea-i sfântă: știm că această viață
E-un zbor înfrânt, iar restul atât e - o minciună.
Corolele se-nvoaltă anume ca să-apună.

Cereasca boltă pare o ceașcă răsturnată.
Sub ea-nțelepții temniți de teorii ocupă.
Tu să imiți iubirea dintre ulcior și cupă,
Ce sorb stând gură-n gură licoarea fermecată.

Nu judeca pe nimeni, ci cată să-nțelegi.
Eu beau, dar amintește-ți că ai și tu păcate.
De vrei s-ajungi la pace și seninătate,
Apleacă-te asupra durerii lumii-ntregi.

Cel ce-a cules în viață al Cunoștinței Măr,
Pe-adevărata Cale purta-va pașii săi.
Numai acela știe că azi e ca și ieri
Și mâini va fi asemeni cu Ziua cea Dintăi.

Un vânt de miazănoapte a vestejit azi floarea
Pe care o cântase în zori privighetoarea.
N-o plânge însă. Roza se va-nnoi mereu,
În timp ce noi dormi-vom în țărână somnul greu.

La vremea primăverii pe margini de alee
Cu bunii tăi prieteni și-o fată cum e crinul...
Aduceți-mi o cupă! Cei care-n zori beau vinul
Nu țin de sinagogă, de templu sau moschee.

Răsplata cuvenită iar n-a venit. Zâmbește!
Să crezi că-un lucru poate fi altfel, nebunie-i.
Căci totu-i scris în cartea pe care-o răsfoiește
La întâmplare vântul uituc al veșniciei.

Nu am cerut să fiu. Mă străduiesc
Să trec fără uimire sau mânie.
Plecând, nu-ntreb pe nimeni dacă știe
Ce-a fost popasul straniu pământesc.

Natura cu-ale sale stihii și elemente,
Sofismul și-adevărul - îmi sunt indiferente.
Dă-mi vin și-atinge harfa cu modulații moi
Asemeni cu-ale brizei ce trece ca și noi...

A stelelor rotire care-nconjoară firea
Provoacă amețală la cei din valea lunii.
Khāyyām, Ține-te bine de firu-nțelepciunii,
Pe când în jur dansează din veac nemărginirea.

În para aurorii înalță cupa plină
Cu vinul ca laleaua! O altă cupă-nchină
Iubitei ce-ți surâde. Pe-aprinsele ei buze
Să sorbi adânc căci mâine vei fi un pumn
de suze...

Nu poți aprinde marea, nici omul să-l convingi
Că fericirea multă adeseori înșală.
Căci cupa care-i plină, ușor chiar de-o atingi,
Se varsă. Dar intactă ramâne cupa goală.

Aș vrea să-ți spun o taină omisă din Scripturi:
Din tină de mâhnire e omul încropit.
Adună-aici o vreme ceva fărâmituri
Și pleacă-apoi cu grabă în neantul nesfârșit.

Când zorii strălucire pe sânii Terei varsă,
Ia cupa și golește-o! Dă-ți lacrima pe-un cânt,
Căci zori mereu veni-vor spre noi cu
fața-ntoarsă,
Când noi vom fi cu fața întoarsă spre pământ.

Nu fii mâhnit că lumea-i perfidă și nedreaptă.
Nu-ți aminti și astăzi de cei ce nu mai sunt.
O fată ca o roză și cupa te așteaptă
Surâzătoare. Viața nu ți-o zvârli în vânt.

De-a lumii nedreptate cât timp roși-vom oare?
Cât timp vom arde-n focul acestei lumi stupide?
Ridică-te și-alungă chemările-i perfide
Și să serbăm parfumul și-a vinului culoare!

Plângea un strop de apă: "Sunt despărțit de
Mare!"
Zâmbi atuncea Marea: "Noi suntem totul. Oare
Supremul zeu nu-i unda? Deși suntem departe,
Un punct ce nu se vede abia de ne desparte."

Îmi deghizez tristețea, căci pasărea rănită
Se-ascunde ca să moară. Vin! Și să spunem
glume!
Vin, trandafiri și cântec! Și tu aici, anume,
Cu-a ta indiferență, frumoasa mea iubită!

De vrei s-atingi sublima singurătate-a serii
Și-a stelelor înalte, desparte-te de toate:
Prietenii și iubite. Nici lacrimă durerii
Străine să nu dărui, nici zâmbete-nșelate.

Zădarnic cercetasem și cărți și înțelepți
Și-am întrebat la urmă și cupa: "Ce va fi
Când am să plec din lume?" Ea gura își lipi
De-a mea: "Bea vin! Din moarte n-o să te
mai deștepți."

Acestei lumi nedrepte să nu-i dai viața ta.
Nu-ți aminti durerea ce-a fost și ce-o să vie.
Lângă o zână albă cu sâni de iasomie
Ascunde-te de lume cu-o cupă-alături.

Dacă ești beat, Khayyâm, fii fericit. Și dacă
Iubita te alintă, fii iarăși fericit.
Iar când visezi că nu ești, zâmbeste mulțumit,
Căci moartea e neantul pe veșnicia-ntreagă.

Tu te hrănești cu fumul sărac din vatra lumii.
Cât o să-ți chinui mintea cu-a fi și a nu fi?
Nu-ți irosi câștigul de fiecare zi
Cârpind la zdreanța vieții pe care-ai s-o dai
humii.

Mâini vom pleca, prieteni. De ce să ne lipsim
De vinul roșu și-o fată cu chip de serafim?
Câți au murit cu gândul că lumea e eternă?
Când n-oi mai fi, ce-mi pasă de-i veche
sau modernă?

Cât timp au să te-nșele parfumuri și culori?
Ce-i rău, ce-i bine - Cartea pe cei naivi înveți-i.
De-ai fi tu chiar izvorul Zemzem, chiar apa
vieții,
Tot în pământ la urmă tăcut ai să cobori.

Ferice-acel ce-n lume străin și liber trece,
Fără să creadă-n secte și în porunci divine.
Ca vulturul se-nalță spre cer, și nu petrece
Ca bufnițele printre tenebre și ruine.

Să beau și să mă bucur - aceasta-i partea mea.
Indiferenți mi-s zeii și orice erezie.
De-ntreb mireasa lumii: "Ce dotă mi-aduci
mie?"
Ea-mi spune: "A mea dotă e bucuria ta."

Urzește lumea, Doamne, din nou sub ochii mei,
Să-ți spun cum s-o faci altfel. Și-apoi te-aș
mai ruga
Să-mi dai o altă viață. Sau - mai curând - de vrei,
Ai milă și mă șterge pe veci din Cartea ta.

Închide Coranul și liber gândește
Și liber la toate în jur să privești.
Dă totul și iartă oricui te rănește
Și-ascunde-te-n taină când vrei să zâmbești.

Tu, ce ești rezumatul Creației întregi,
Nu mai cerca din pierderi câștigul să-l alegi.
Ia cupa grea din mâna paharnicului vieții.
Uita-vei și-astă lume și cea din țara ceții.

Nu cheltui-n tristețe părelnica ta zi!
Pe drumul nedreptății să-ți fie calea dreaptă.
Și pentru că la capăt neantul ne așteaptă,
Închipuie-ți că nu ești - și liber ai să fii.

Sloboade-mă Părinte, de-un calcul fără capăt.
Cu minusuri și plusuri. Vreau ca să ies din mine.
Un sclav sunt câtă vreme cunosc ce-i rău,
ce-i bine.
Dar vinul libertatea mă face să-mi recapăt.

Când lași ca a ta frunte la idoli să se-nchine,
Tu ieși din tine însuți ca să te-ntorci în tine.
Când sorbi o-nghițitură din vinul roz în spume,
Tu te despați de tine și te despați de lume.

Azi ce-am să fac? Voi merge la umbră
c-un ulcior?
Voi medita? Voi serie? - O pasăre-a trecut
Și-acum se pierde beată în cerul arzător.
Ca dânsa m-aș vrea liber, - sus - în necunoscut.

De-ași fi cu zeii-asemeni, aș arde-ntrega lume
Și-aș face-o alta-n care, Adam - eliberat -,
Să poată lesne-atinge tot ce-un om a visat
Și fiecărui lucru să-i dea nou sens și nume.

Ești trist? Adu-ți aminte că-n jur atâția sufăr.
Și că dureri mai grele în univers pot fi.
Alege-ți o femeie cu sâni albi, de nufăr.
Să n-o iubești. Nici dânsa să nu poată iubi.

Cel care nu refuză tot ce-l momește-n jur
Un sclav e al dorinții și-o victimă-a durerii.
Tu sufletul păstrează-l mereu desprins și pur.
Să nu cazi în capcana amară a plăcerii.

Înțelepciunea-n viață-i deplină renunțare
La orice lucru. Altfel, amar te vei căi.
Doar rupt de orice grijă înseninat vei fi.
Afar' de asta totul e chin și tulburare.

Un joc de artificii e lumea: umbre vane.
Înneacă-le în cupă păstrându-ți mintea trează.
Și izbăvit ești astfel de-aceste vagi icoane
Și gândul imposibil ce zilnic te-asaltează.

Există două lucruri la baza înțelepciunii
Și două revelații deschise-s pentru unii:
Să nu te-nfrupți din toate ce se numesc mâncare
Și să te ții departe de tot ce viu îți pare.

Îți place să sorbi cupa cu buze rubinii.
Îți place să sorbi viersul de harfă și de flaut.
Dar astea sunt deșarte. Căci dacă n-am să caut
Să mă desprind de toate - nimica nu voi fi.

În vin o moarte afli. Ci-n cupă o magie-i,
Căci neantul-acesta naște o ramură-a veciei.
Mă reînvie suflul lui Dumnezeu pe cruce
Și moartea cea carnală în hău de mine fuge.

O, inimă, te doare popasul pe pământ.
Aruncă de pe suflet al lutului vestmânt.
Și-astfel, desprins de tină, în sfântă curăție,
Spre ceru-nalt să-ți afli și sens și bucurie.

Eu vinu-l sorb nu pentru o mulțumire strămtă,
Nu beau pentru refuzul vreunui dumnezeu,
Nici pentru ca să tulbur morala cea mai sfântă.
- Ci, bând - respir o clipă, ieșind din strâmtul eu.

Condiția umană cu greua-i umilire
Dizolv-o în delirul beției. Mântuiți
Vom fi astfel - și-n ceruri, de trupuri despărțiți,
Plutim desprinși dincolo de orice îngrădire.

La cei răi nu-mi voi spune, nici celor buni
secretul.
A gândului esență în verb săracă-ar fi.
Eu văd un loc mirific, dar nimănui nu-ncredu-l,
O taină am pe care n-o pot dezvălui.

POEZIA
ABSOLUTĂ

În juru-acestei roze plutește-o fină boare.
E-un nimb fragil de ceață? Vrej de parfum e oare?
Un rest din vălul nopții e părul tău de maur?
Trezește-te, căci zorii în cupe toarnă aur...

Surâs și puritate! O, răsărit divin!
În cupe scânteiază câte-un imens rubin!
Fă dintr-un ram de santal o harfă să vibreze
Și arde altă creangă ca să ne parfumeze!

Din flori cerești coboară petale de lumină
Și-alcătuiesc corole de aur în grădină.
În cupa cum e crinul torn vin cu-obraz de roză.
În asfințit nori vineți mor în apoteoză...

În zori stropi puri de rouă pun perle pe lalele.
Duios și-nclină fruntea timide viorele.
Iar mugurele rozei plâpânde și sfioase
Își strânge-n juru-i pudic tunica de mătase.

În astă seară vinul mă-nvață un sens mai pur:
Cu sânge cast, de roze, paharele ni-s pline,
Iar cupa-i modelată din închegat azur.
Și noaptea-i pleoapa unei lăuntrice lumine...

Mă fascinează pururi un chip frumos de fată
Și mâna-mi are veșnic magnet pentru pahar.
Căci orice-atom din mine se bucură de-un har,
Oricărei părți din mine o bucurie-i dată.

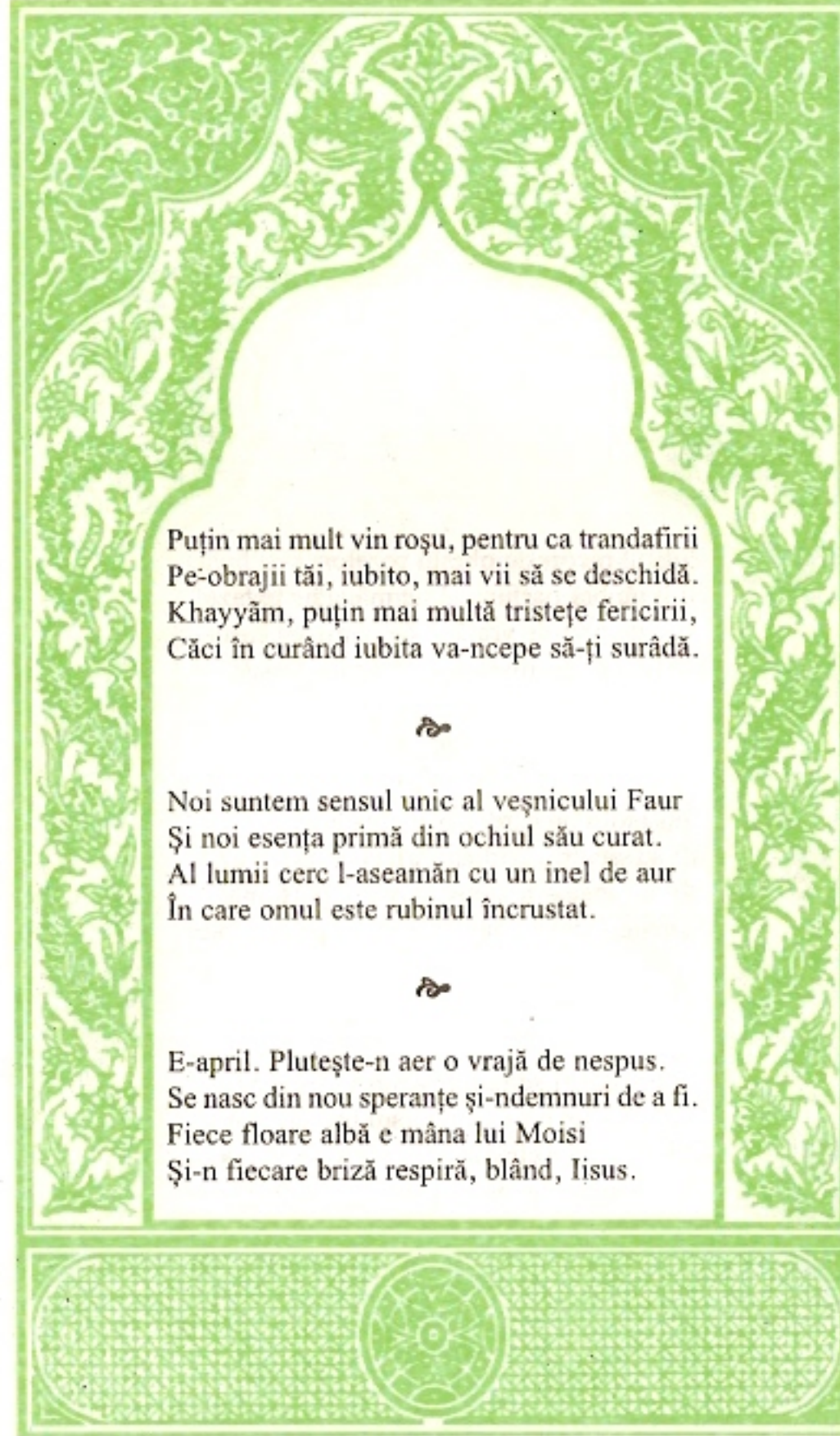
Ieri dis-de-dimineață cu-o fată ca o stea
Sorbeam parfumul nopții și vinul roz și ora.
Ca perla-n scoică vinul așa intens lucea,
Încât trezi deodată din somnu-i aurora.

Din cripta mea arome de vin au să emane,
Încât cei ce vor trece pleca-vor îmbătați.
Și-atât senin pluti-va în nimburi diafane,
Că-ndrăgostiții sta-vor în loc transfigurați.

Un câmp de roze-i lumea. Privighetori le cântă.
Iar fluturii sunt oaspeți. Când nu-s privighetori,
Nici trandafiri, nici fluturi - am stele-n loc de flori,
Iar șoapta ta e harfa ce-mi face ora sfântă.

Puțin mai mult vin roșu, pentru ca trandafirii
Pe-obrajii tăi, iubito, mai vii să se deschidă.
Khayyâm, puțin mai multă tristețe fericirii,
Căci în curând iubita va-ncepe să-ți suradă.

Noi suntem sensul unic al veșnicului Faur
Și noi esența primă din ochiul său curat.
Al lumii cerc l-aseamăn cu un inel de aur
În care omul este rubinul încrustat.

E-april. Plutește-n aer o vrajă de nespus.
Se nasc din nou speranțe și-ndemnuri de a fi.
Fiece floare albă e mâna lui Moisi
Și-n fiecare briză respiră, blând, Iisus.

Zefirul răcorește obraji rozelor
Și-n umbră parfumată ne mângâie extazul.
Atât de plin de vrajă și de noroc e ceasul,
Că tristul ieri dispare ca fulgul de ușor...

Toți idoli pe care atât i-am adorat
Mi-au sângerat credința cu răni ce nu se vindec.
Mi-ai înecat tristețea în vinul parfumat
Și mi-au vândut la urmă renumele pe-un cântec.

Cu trandafiri se umple azurul de cleștar,
În aer curge-n picuri viersul privighetorii.
- Când știi că-n clipa asta smintiți visează glorii...
Ce mătășos ți-e părul și trupul cât de clar!

Când te-a secat de lacrimi viața care doare,
Gândește-te la roua din geana unei flori.
Și când ai vrea ca noaptea din urmă să coboare,
Gândește-te la trezirea unui copil în zori.

Mai toarnă-mi vin în cupă! Mi-e inima bolnavă.
Vin roz ca trandafirii. Vin vechi de tămâioasă.
Vin, ca să-nnec tristețea! Iar mâna ta suavă
Să-nlăcrămeze harfa din strune de mătășă...

Când viorea-n haină de ametist apare.
Iar roza la suflarea zefirului se-nvoaltă,
Bea vin c-un trup alături, sculptat de-o fină daltă
Și sparge apoi cupa cuprins de încântare!

Trezește-te căci zorii în noapte-au aruncat
Cu pietre, și toți aștrii din cer i-a alungat.
Și, iată, vânătorul din Est c-un nimb de aur
L-a prins în laț pe Turret, vestitul rege maur.

Duh clar de vin e-n cupă, - și-n vasul de cleștar
Un suflet străveziu e. Cel ce-i opac și van
Nu-i demn să-mi stea la masă. Doar sfântul meu
pahar.
Căci el este deodată și dens și diafan.

Zefirul blând desface a rozei fină haină.
Divina-i frumusețe privighetoarea-ncântă.
Mergi și te odihnește la umbra ei cea sfântă,
Căci țărna-i dă viață și ea din nou o-ntaină.

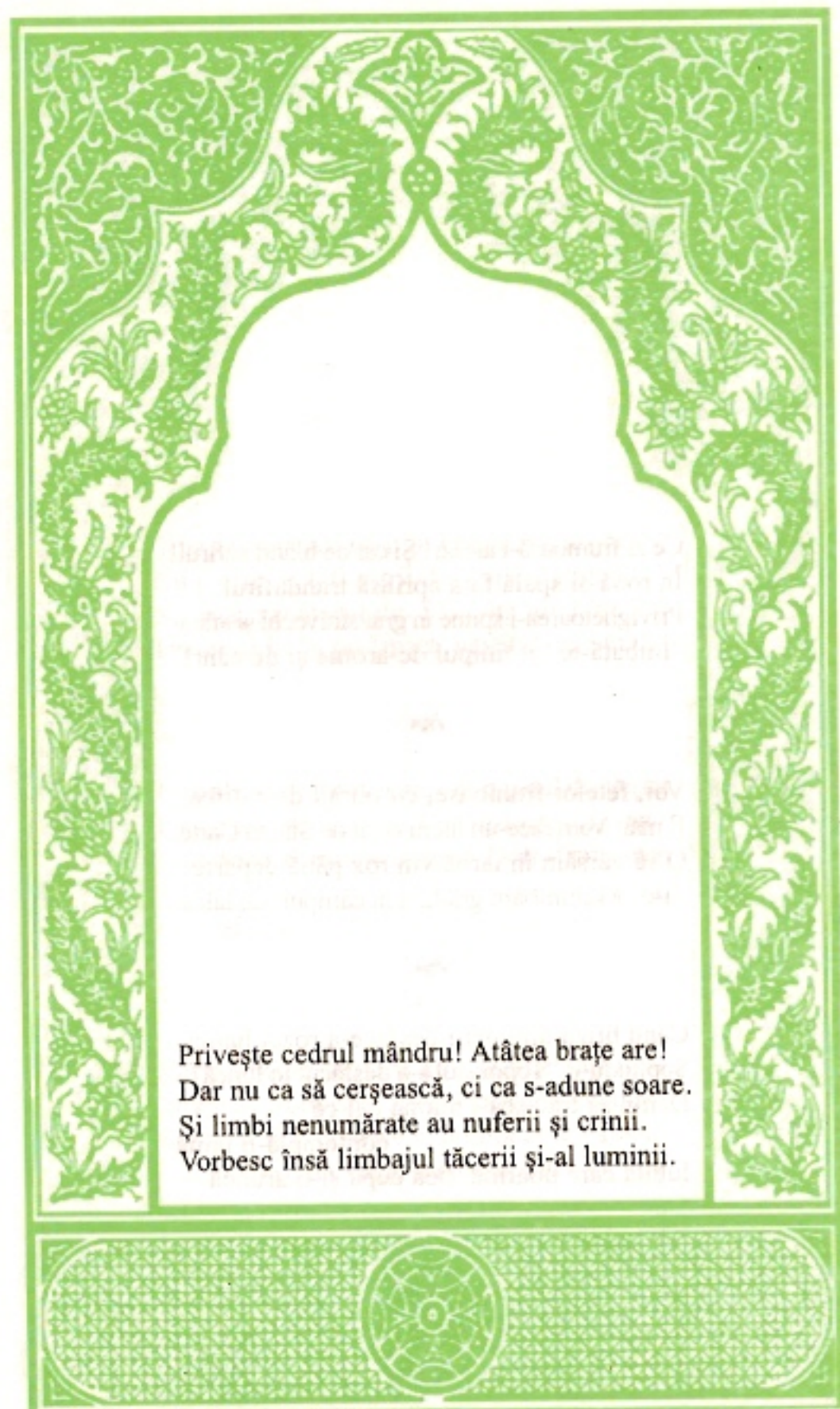
Ce zi frumoasă-i astăzi! Și cât de blând zefirul!
În rouă-și spală fața aprinsă trandafirul.
Privighetoarea-i spune în grai străvechi și sfânt:
"Îmbată-te tot timpul de-arome și de cânt!"

Voi, fetelor frumoase, cu-obraji de catifea,
E mai. Vom face-un lucru oprit de Sfânta Carte:
O să vărsăm în iarbă vin roz până departe
Și-o să schimbăm grădina în câmpuri de lalea.

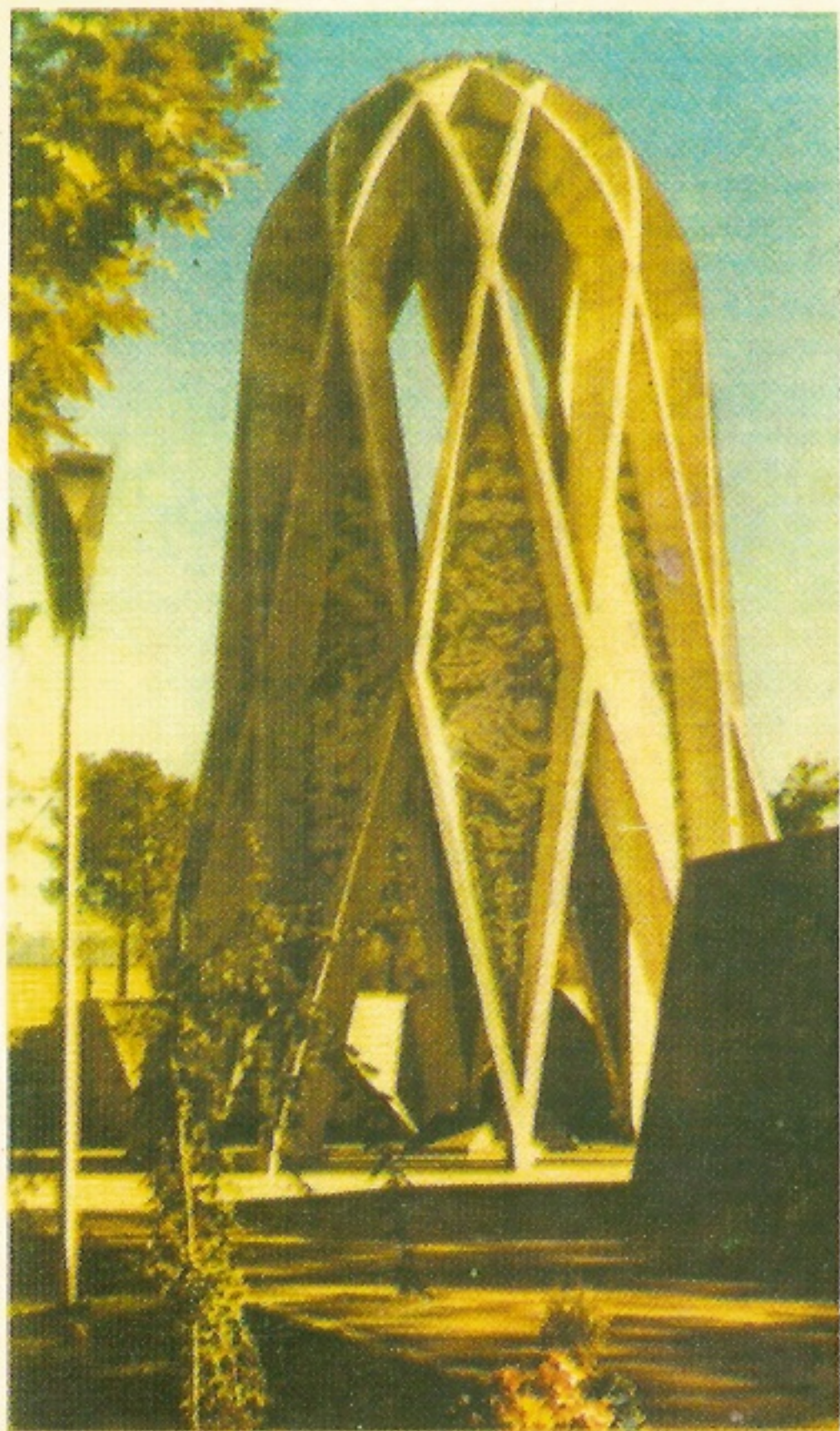

Când briza dimineții desface-a rozei haină
Șoptindu-i: "Toporașul s-a desfăcut în luncă" -
Demn să trăiască-i numai cel ce
contemplă-n taină
Iubita care doarme, bea cupa și-o aruncă.

CUPRINS

<i>Prefață la primele trei ediții</i>	5
<i>Prefață la ediția definitivă</i>	19
Autoportret	29
Prefacerea eternă	33
Vanitas vanitatum	43
Fatalitatea	47
Imposibilitatea cunoașterii	53
Nimicnicia și absurdul vieții	63
Incertitudinile credinței	71
Singurătatea omului	83
Trăiește-ți clipa! Căci <i>clipa</i>-i viața ta!	89
Vinul eliberator	99
Suprema înțelepciune: detașarea	111
Poezia absolută	129

Editura TIMPUL

I.S.B.N. 973-95323-7-3